

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

9 septembrie 2008 *

În cauzele conexe C-120/06 P și C-121/06 P,

având ca obiect două recursuri formulate în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introduse la 24 și, respectiv, la 27 februarie 2006,

Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM), cu sediul în Montecchio Maggiore (Italia),

Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC, fostă Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies Inc. (FIAMM Technologies), cu sediul în East Haven, Delaware (Statele Unite),

reprezentate de I. Van Bael, A. Cevese și F. Di Gianni, avocați,

recurente,

celelalte părți în proces fiind:

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de domnii A. Vitro, S. Marquardt și A. De Gregorio Merino, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: italiana.

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii P. J. Kuijper, V. Di Bucci, C. Brown și de doamna E. Righini, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâte în primă instanță,

Regatul Spaniei, reprezentat de domnii E. Braquehais Conesa și M. Muñoz Pérez, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

intervenient în primă instanță (C-120/06 P),

și

Giorgio Fedon & Figli SpA, cu sediul în Vallesella di Cadore (Italia),

Fedon America, Inc., cu sediul în Wilmington, Delaware (Statele Unite),

reprezentate de I. Van Bael, A. Cevese, F. Di Gianni și R. Antonini, avocați,

recurente,

celelalte părți în proces fiind:

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de domnii A. Vitro, S. Marquardt și A. De Gregorio Merino, în calitate de agenți,

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii P. J. Kuijper, V. Di Bucci, C. Brown și de doamna E. Righini, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâte în primă instanță,

susținute de:

Regatul Spaniei, reprezentat de domnul M. Muñoz Pérez, în calitate de agent, cu domiciliul ales în Luxemburg,

intervenient în recurs (C-121/06 P),

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans, G. Arestis, U. Löhmus, președinți de cameră, K. Schiemann (raportor), E. Juhász, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Malenovský, J. Klučka, E. Levits și doamna C. Toader, judecători,

avocat general: domnul M. Poiares Maduro,
grefier: domnul J. Swedenborg, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 3 iulie 2007,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 februarie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

- Prin recursurile formulate, Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA și Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (denumite în continuare, împreună, „FIAMM”), pe de o parte, precum și Giorgio Fedon & Figli SpA și Fedon America, Inc. (denumite în continuare, împreună, „Fedon”), pe de altă parte, solicită anularea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 14 decembrie 2005, FIAMM și FIAMM Technologies/Consiliul și Comisia (T-69/00, Rec., p. II-5393) (cauza C-120/06 P) și, respectiv, a Hotărârii Tribunalului din 14 decembrie 2005, Fedon & Figli și alții/Consiliul și Comisia (T-135/01) (cauza C-121/06 P). Prin aceste hotărâri (denumite în continuare „Hotărârea FIAMM” și, respectiv, „Hotărârea Fedon” sau, împreună, „hotărârile atacate”), s-au respins acțiunile formulate de FIAMM și de Fedon având ca obiect repararea prejudiciului pretins suferit de acestea din cauza suprataxei vamale a cărei aplicare de către Statele Unite ale Americii la importurile de produse fabricate de recurente a fost autorizată de Organul de soluționare a litigiilor (denumit în continuare „OSL”) al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), ca urmare a constatării de către OSL a incompatibilității regimului comunitar al importurilor de banane cu acordurile și înțelegerile anexate la Acordul de instituire a OMC.

- 2 Prin Ordonanța președintelui Curții din 8 august 2006, a fost admisă cererea de intervenție în susținerea concluziilor Consiliului Uniunii Europene și ale Comisiei Comunităților Europene formulată de Regatul Spaniei în cauza C-121/06 P.
- 3 Prin Ordonanța președintelui Curții din 12 aprilie 2007, cauzele C-120/06 P și C-121/06 P au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii.

Cadrul juridic

Acordurile OMC

- 4 Prin Decizia 94/800/CE din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competența sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994) (JO L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3), Consiliul a aprobat Acordul de instituire a OMC, precum și acordurile din anexele 1-4 la acest acord (denumite în continuare „Acordurile OMC”).
- 5 Articolul 3 alineatele (2) și (7) din Înțelegerea privind regulile și procedurile de soluționare a litigiilor (denumită în continuare „ÎSL”), care constituie anexa 2 la Acordul de instituire a OMC, prevede:

„(2) Sistemul OMC de soluționare a litigiilor este un element esențial pentru asigurarea certitudinii și a previzibilității sistemului comercial multilateral. Membrii

recunosc că acesta servește la păstrarea drepturilor și a obligațiilor membrilor în conformitate cu acordurile vizate și la clarificarea dispozițiilor existente ale acestor acorduri în conformitate cu regulile cutumiare de interpretare a dreptului internațional public. Recomandările și hotărârile OSL nu pot să sporească sau să diminueze drepturile și obligațiile prevăzute în acordurile vizate.

[...]

(7) Înainte de a introduce o acțiune, membrul respectiv analizează dacă o măsură luată în baza prezentelor proceduri ar fi utilă. Scopul mecanismului de soluționare a litigiilor este să se ajungă la o soluționare pozitivă a diferendelor. Este net preferabilă o soluție acceptabilă de comun acord pentru părți și compatibilă cu acordurile vizate. În absența unei soluții convenite de comun acord, primul obiectiv al mecanismului de soluționare a litigiilor este retragerea măsurilor în cauză, dacă se constată că acestea sunt incompatibile cu prevederile vreunui dintre acordurile vizate. Nu ar trebui să se recurgă la acordarea unei compensații decât în situația în care măsura în cauză nu poate fi retrasă imediat și numai cu titlu temporar în așteptarea retragerii măsurii incompatibile cu un acord vizat. Ultima acțiune la care membrii pot recurge în numele procedurilor de soluționare a litigiilor, potrivit prezentei înțelegeri, este posibilitatea de a suspenda aplicarea concesiilor sau executarea altor obligații în temeiul acordurilor vizate, în mod discriminatoriu, față de celălalt membru, sub rezerva ca OSL să autorizeze aceste măsuri.”

6 În temeiul articolului 7 din ÎSL, grupurile speciale constituite la cererea unei părți reclamante efectuează constatările care să ajute OSL să formuleze recomandări sau să statueze asupra chestiunilor cu care este sesizat acest organ. Potrivit articolului 12 alineatul (7) din ÎSL, în cazurile în care părțile aflate în litigiu nu reușesc să găsească o soluție reciproc satisfăcătoare, grupul special prezintă OSL constatările sale sub forma unui raport scris.

7 Reiese de la articolul 16 alineatul (4) din ÎSL că, în termen de 60 de zile de la data distribuirii raportului unui grup special către membri, acest raport este adoptat într-o reuniune a OSL, cu excepția cazului în care o parte aflată în litigiu notifică

oficial OSL despre decizia sa de a introduce apel sau a cazului în care OSL decide în consens să nu adopte raportul.

8 Articolul 17 din ÎSL prevede instituirea unui organ permanent de apel însărcinat cu soluționarea apelurilor cu privire la cauzele supuse grupurilor speciale. Potrivit alineatului (6) al acestui articol, apelul se limitează la chestiunile de drept cuprinse în raportul grupului special și la interpretările de drept făcute de acest grup. Astfel cum rezultă din alineatul (13) al aceluiași articol, Organul de apel poate, în raportul pe care trebuie să îl întocmească, să confirme, să modifice sau să infirme constatările și concluziile juridice ale grupului special.

9 Articolul 17 alineatul (14) din ÎSL prevede:

„Raportul Organului de apel este adoptat de OSL și acceptat necondiționat de către părțile aflate în litigiu, cu excepția cazului în care OSL decide prin consens să nu adopte raportul Organului de apel în termen de 30 de zile de la distribuirea acestuia către membri. [...]”

10 Potrivit articolului 19 alineatul (1) din ÎSL:

„În cazurile în care un grup special sau Organul de apel ajunge la concluzia că o măsură este incompatibilă cu un acord vizat, el recomandă ca membrul respectiv să facă în așa fel încât măsura respectivă să devină conformă cu acel acord. În afara recomandărilor, grupul special sau Organul de apel poate sugera membrului respectiv modalități de aplicare a acestor recomandări.”

- 11 Articolul 21 din ÎSL, intitulat „Supravegherea aplicării recomandărilor și a hotărârilor” pronunțate de OSL, prevede:

„(1) Pentru soluționarea efectivă a litigiilor în interesul tuturor membrilor, este indispensabil să se dea curs în cel mai scurt timp recomandărilor sau hotărârilor OSL.

[...]

(3) La o reuniune a OSL care are loc în termen de 30 de zile de la data adoptării raportului grupului special sau al Organului de apel, membrul respectiv informează OSL despre intențiile sale cu privire la aplicarea recomandărilor și a hotărârilor acestuia. În cazul în care este imposibil pentru un membru să se conformeze imediat cu recomandările făcute și hotărârile pronunțate, acest membru dispune de un termen rezonabil pentru a face acest lucru. Termenul rezonabil va fi:

- (a) termenul propus de membrul respectiv [...] aprobat de OSL; sau, în absența unei astfel de aprobări,
- (b) un termen convenit de părțile aflate în litigiu [...]; sau, în absența unui astfel de acord,
- (c) un termen stabilit prin arbitraj obligatoriu [...]

[...]

(5) În caz de dezacord cu privire la existența sau compatibilitatea cu un acord vizat a măsurilor luate în vederea asigurării conformității cu recomandările făcute și hotărârile pronunțate, acest diferend este soluționat pe baza prezentelor proceduri de soluționare și recurgând, ori de câte ori este posibil, la grupul special inițial. [...]

(6) OSL supraveghează aplicarea recomandărilor sau a hotărârilor adoptate. [...] În afară de cazul în care OSL decide altfel, chestiunea aplicării recomandărilor sau a hotărârilor este înscrisă pe ordinea de zi a întrunirii OSL după șase luni de la data la care a fost stabilit termenul rezonabil prevăzut la alineatul (3) și rămâne înscrisă pe ordinea de zi a întrunirilor OSL până când este soluționată. [...]

[...]"

¹² Articolul 22 din ÎSL, intitulat „Compensația și suspendarea concesiilor”, prevede:

„(1) Compensația și suspendarea concesiilor sau a altor obligații sunt măsuri temporare la care se poate recurge în cazul în care recomandările și hotărârile nu sunt aplicate într-un termen rezonabil. Totuși, nici compensația și nici suspendarea concesiilor sau a altor obligații nu sunt de preferat aplicării depline a unei recomandări referitoare la aducerea unei măsuri în conformitate cu acordurile vizate. Compensația este voluntară și, dacă este acordată, trebuie să fie compatibilă cu acordurile vizate.

(2) În cazul în care membrul respectiv nu aduce măsura considerată incompatibilă cu acordul vizat în conformitate cu respectivul acord sau nu respectă în alt mod recomandările și hotărârile în termenul rezonabil stabilit în conformitate cu articolul 21 alineatul (3), acest stat membru deschide negocieri, dacă i se face o cerere în acest sens și cel târziu până la expirarea termenului rezonabil, cu oricare parte care a invocat procedurile de soluționare a litigiilor, în scopul găsirii unei compensații

acceptabile pentru ambele părți. În cazul în care nu se convine asupra niciunei compensații satisfăcătoare în termen de 20 de zile de la data expirării termenului rezonabil, orice parte care a invocat procedurile de soluționare a litigiilor poate să solicite OSL autorizarea să suspende, cu privire la membrul implicat, aplicarea de concesiuni sau alte obligații în baza acordurilor vizate.

(3) La examinarea concesiunilor sau a altor obligații care să fie suspendate, partea reclamantă aplică principiile și procedurile următoare:

- (a) principiul general este următorul: partea reclamantă trebuie mai întâi să caute să suspende concesiunile sau alte obligații în ceea ce privește același/aceleași sector/sectoare ca cel/cele în care grupul special sau Organul de apel au constatat o încălcare sau o altă anulare sau reducere a avantajelor;
- (b) în cazul în care această parte consideră că nu este posibil sau eficace să suspende concesiunile sau alte obligații în ceea ce privește același/aceleași sector/sectoare, ea poate să caute să suspende concesiunile sau alte obligații în alte sectoare în baza aceluiași acord;
- (c) în cazul în care această parte consideră că nu este posibil sau eficace să suspende concesiunile sau alte obligații în ceea ce privește alte sectoare în baza aceluiași acord și că situația este suficient de gravă, ea poate să caute să suspende concesiunile sau alte obligații în baza unui alt acord vizat;

[...]

(f) în sensul prezentului alineat, «sector» reprezintă:

(i) pentru mărfuri, toate mărfurile;

[...]

[...]

(4) Nivelul de suspendare a concesiilor sau a altor obligații, autorizat de OSL, este echivalent cu nivelul anulării sau reducerii avantajelor.

[...]

(6) În cazul în care apare situația descrisă la alineatul (2), OSL acordă, la cerere, autorizarea de suspendare a concesiilor sau a altor obligații în termen de 30 de zile de la data expirării termenului rezonabil, cu excepția cazului în care decide prin consens să respingă cererea. Totuși, dacă membrul implicat contestă nivelul suspendării propuse sau susține că principiile și procedurile enunțate la alineatul (3) nu au fost urmate, în cazurile în care o parte reclamantă a cerut autorizarea de suspendare a concesiilor sau a altor obligații [...], chestiunea este supusă arbitrajului. [...] Concesiile sau alte obligații nu sunt suspendate în timpul arbitrajului.

(7) [...]. OSL [...] acordă, la cerere, autorizarea de suspendare a concesiilor sau a altor obligații în cazul în care cererea este compatibilă cu hotărârea arbitrajului, cu excepția cazului când OSL decide prin consens să respingă cererea.

(8) Suspendarea concesiilor sau a altor obligații este temporară și nu se aplică decât până ce măsura considerată incompatibilă cu un acord vizat este eliminată sau până când membrul care trebuie să pună în aplicare recomandările sau hotărârile găsește o soluție pentru anularea sau pentru reducerea avantajelor sau până când se ajunge la o soluție reciproc satisfăcătoare. În conformitate cu articolul 21 alineatul (6), OSL continuă să țină sub supraveghere aplicarea recomandărilor sau a hotărârilor adoptate, inclusiv [în cazul în care a fost acordată o compensație sau] în cazurile în care au fost suspendate concesiile sau alte obligații, dar în care nu au fost aplicate recomandările de conformare a unei măsuri cu acordurile vizate.

[...]"

Reglementarea comunitară privind organizarea comună a pieței în sectorul bananelor și litigiul aferent în cadrul OMC

¹³ La 13 februarie 1993, Consiliul a adoptat Regulamentul (CEE) nr. 404/93 privind organizarea comună a pieței în sectorul bananelor (JO L 47, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 12, p. 110), al cărui titlu IV, consacrat comerțului cu țările terțe, conținea dispoziții preferențiale pentru bananele originare din anumite țări din Africa, Caraibe și Pacific (denumite în continuare „statele ACP”) cosemnatate ale Celei de a patra convenții ACP-CEE de la Lomé din 15 decembrie 1989 (JO 1991, L 229, p. 3).

¹⁴ În urma plângerilor depuse în cursul lunii februarie din anul 1996 de mai mulți membri ai OMC, printre care și Statele Unite ale Americii, acest regim al comerțului a făcut obiectul unei proceduri de soluționare a litigiilor.

- 15 În raportul său, Organul de apel a constatat că anumite elemente ale acestui regim al comerțului erau incompatibile cu angajamentele asumate de Comunitate în temeiul acordurilor OMC și a recomandat ca OSL să invite Comunitatea să asigure conformitatea regimului respectiv cu aceste acorduri. Acest raport a fost adoptat printr-o decizie a OSL la 25 septembrie 1997 (denumită în continuare „decizia OSL din 25 septembrie 1997”).
- 16 La 16 octombrie 1997, Comunitatea a informat OSL, în conformitate cu articolul 21 alineatul (3) din ÎSL, că își va respecta angajamentele internaționale.
- 17 În temeiul articolului 21 alineatul (3) litera (c) din ÎSL, termenul rezonabil în care Comunitatea ar fi trebuit să se conformeze obligațiilor acesteia a fost stabilit, prin hotărâre arbitrală, la 1 ianuarie 1999.
- 18 Astfel cum reiese din considerentul (2) al Regulamentului (CE) nr. 1637/98 al Consiliului din 20 iulie 1998 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 404/93 (JO L 210, p. 28, Ediție specială, 03/vol. 25, p. 56), regimul schimburilor comerciale de banane cu statele terțe a fost modificat avându-se în vedere că era necesar „să se respecte angajamentele internaționale asumate de Comunitate în cadrul [OMC], precum și angajamentele contractate față de ceilalți semnatari ai Celei de a patra convenții ACP-CEE de la Lomé, asigurând în același timp realizarea obiectivelor organizării comune a piețelor din sectorul bananelor”.
- 19 Regulamentul (CE) nr. 2362/98 al Comisiei din 28 octombrie 1998 privind normele de aplicare a Regulamentului nr. 404/93 în ceea ce privește regimul importurilor de banane în Comunitate (JO L 293, p. 32) a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1999.
- 20 Considerând că noul regim comunitar al importurilor de banane astfel instituit păstra elemente ilegale din regimul precedent, nerespectând Acordurile OMC și Decizia OSL din 25 septembrie 1997, la 14 ianuarie 1999, în temeiul articolului 22 alineatul

(2) din ÎSL, Statele Unite ale Americii au solicitat OSL autorizația de a suspenda aplicarea în cazul Comunității și al statelor membre ale acesteia a concesiilor tarifare și a obligațiilor conexe în temeiul Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT) din 1994 și al Acordului General privind Comerțul cu Servicii (GATS), pentru o valoare a schimburilor comerciale de 520 de milioane USD.

- 21 Întrucât Comunitatea a contestat acest quantum și a susținut că principiile și procedurile definite la articolul 22 alineatul (3) din ÎSL nu au fost respectate, la 29 ianuarie 1999, OSL a decis să supună acest litigiu arbitrajului în temeiul articolului 22 alineatul (6) din ÎSL.
- 22 Prin decizia din 9 aprilie 1999, arbitrii, pe de o parte, au considerat că mai multe dispoziții din noul regim comunitar al importurilor de banane erau contrare unor dispoziții din Acordurile OMC și, pe de altă parte, au stabilit nivelul anulării sau al reducerii avantajelor suportate de Statele Unite ale Americii la 191,4 milioane USD pe an.
- 23 La 19 aprilie 1999, OSL a autorizat Statele Unite ale Americii să impună taxe vamale pentru importurile provenind din Comunitate pentru o valoare anuală a schimburilor de 191,4 milioane USD.
- 24 În aceeași zi, autoritățile Statelor Unite ale Americii au aplicat o taxă *ad valorem* de 100 % pentru importurile unor produse diverse. Printre aceste produse originare din Austria, Belgia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Portugalia, Spania, Suedia sau din Regatul Unit figurau printre altele „acumulatoare plumb-acid, altele decât cele utilizate la pornirea motoarelor cu piston sau ca sursă primară de energie pentru vehiculele electrice”, precum și „articole de buzunar cu suprafața exterioară din material plastic sau consolidată cu material plastic”.

25 Regimul comunitar al importurilor de banane a făcut obiectul unor noi modificări, introduse prin Regulamentul (CE) nr. 216/2001 al Consiliului din 29 ianuarie 2001 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 404/93 (JO L 31, p. 2, Ediție specială, 03/vol. 36, p. 29).

26 Potrivit considerentelor (1)-(6) ale Regulamentului nr. 216/2001:

- „(1) Au existat numeroase contacte strânse cu țările furnizoare și alte părți interesate pentru a rezolva litigiile ce decurg din regimul importurilor stabilit de Regulamentul (CEE) nr. 404/93 [...] și pentru a lua în considerare concluziile grupului special stabilit în baza sistemului de soluționare a litigiilor al [OMC].
- (2) Analizarea tuturor opțiunilor prezentate de Comisie sugerează că instituirea pe termen mediu a unui regim al importurilor fondat pe aplicarea unui drept vamal la un nivel corespunzător și pe aplicarea unui tarif preferențial la importurile din țările ACP oferă cele mai bune garanții, în primul rând pentru atingerea obiectivelor organizării comune a piețelor privind producția comunitară și cererea consumatorilor, în al doilea rând pentru conformitatea cu normele privind comerțul internațional și în al treilea rând pentru prevenirea altor litigii.
- (3) Cu toate acestea, un astfel de regim trebuie introdus la încheierea negocierilor cu partenerii Comunității în conformitate cu procedurile OMC, în special articolul XXVIII [din GATT din 1994]. [...]
- (4) Până la intrarea în vigoare a acestui regim, Comunitatea trebuie aprovizionată în cadrul unor contingente tarifare deschise pentru importurile din toate originile și gestionate în conformitate cu recomandările făcute de [OSL]. [...]

- (5) Ținând seama de obligațiile contractuale față de țările ACP și de nevoia de a le garanta condiții adecvate de concurență, aplicarea la importurile de banane originare din aceste țări a unei preferințe tarifare de 300 EUR pe tonă ar permite menținerea fluxurilor comerciale în cauză. Aceasta va duce în special la aplicarea la aceste importuri a unui drept vamal zero în cadrul [...] contingente[lor] tarifare.
- (6) Comisia trebuie să fie autorizată să înceapă negocieri cu țările furnizoare care au un interes substanțial în aprovizionarea pieței comunitare pentru a încerca să obțină o alocare negociată a primelor două contingente tarifare. [...]"

²⁷ La 11 aprilie 2001, Statele Unite ale Americii și Comunitatea au încheiat o înțelegere prin care au fost definite „modalitățile care pot permite soluționarea litigiului existent de mult timp privind regimul importurilor de banane” în Comunitate. Potrivit acestei înțelegeri, Comunitatea se angajează „să [instaureze] un regim cu caracter strict tarifar pentru importurile de banane cel târziu la 1 ianuarie 2006”. Acest document definește măsurile pe care Comunitatea se angajează să le adopte în cursul perioadei tranzitorii care expiră la 1 ianuarie 2006. În contrapartidă, Statele Unite ale Americii s-au angajat să suspende provizoriu aplicarea suprataxei vamale pe care erau autorizate să o impună asupra importurilor comunitare.

²⁸ În urma adoptării Regulamentului (CE) nr. 896/2001 al Comisiei din 7 mai 2001 privind normele de aplicare a Regulamentului nr. 404/93 în ceea ce privește regimul importurilor de banane în Comunitate (JO L 126, p. 6), Statele Unite ale Americii au suspendat aplicarea suprataxei vamale. Începând cu 1 iulie 2001, taxele la import privind acumulatorii staționari și articolele de buzunar originare din Comunitate au fost aduse la nivelurile inițiale de 3,5 % și de 4,6 %.

Acțiunile introduse în fața Tribunalului, derularea procedurii în fața acestuia și hotărârile atacate

Acțiunile

- 29 FIAMM desfășoară activități în special în sectorul acumulatorilor staționari, iar Fedon în acela al tocurilor pentru ochelari și al produselor accesorii care intră în categoria articolelor de buzunar.
- 30 Invocând responsabilitatea Comunității pentru prejudiciul pe care l-ar fi suportat din cauza faptului că aceste produse făceau parte dintre cele cărora autoritățile Statelor Unite ale Americii le-au aplicat suprataxa vamală între 19 aprilie 1999 și 30 iunie 2001, FIAMM și Fedon au sesizat Tribunalul cu acțiuni în despăgubire întemeiate pe dispozițiile articolului 235 CE, coroborate cu dispozițiile articolului 288 al doilea paragraf CE și îndreptate împotriva Consiliului și a Comisiei.
- 31 FIAMM și Fedon au pus concluzii, în principal, în sensul existenței unei răspunderi extracontractuale a Comunității din cauza comportamentului ilicit al instituțiilor acesteia din urmă. Astfel cum reiese de la punctele 69 și 92-95 din Hotărârea FIAMM, precum și de la punctele 63 și 85-88 din Hotărârea Fedon, acestea au invocat mai exact, în ceea ce privește comportamentul pretins ilicit, că neadoptarea de către Consiliu și de către Comisie a modificărilor regimului comunitar al importurilor de banane care să fie de natură să îl aducă în conformitate cu angajamentele asumate de Comunitate în temeiul acordurilor OMC, în termenul acordat de OSL, încalcă principiul *pacta sunt servanda*, principiul protecției încrederii legitime și cel al securității juridice, drepturile de proprietate și de inițiativă economică ale acestora, precum și, în sfârșit, principiul bunei administrări.

32 În subsidiar, FIAMM și Fedon au pus concluzii în special în sensul unei răspunderi extracontractuale a Comunității, chiar și în lipsa unui comportament ilicit al organelor acesteia.

Procedura în fața Tribunalului

33 Reiese de la punctele 48-59 din Hotărârea FIAMM și de la punctele 48-55 din Hotărârea Fedon că procedura în fața Tribunalului s-a desfășurat după cum urmează.

34 Acțiunea formulată de FIAMM a fost introdusă la 23 martie 2000 (cauza T-69/00). Prin Ordonanța din 11 septembrie 2000, a fost admisă cererea de intervenție în această cauză formulată de Regatul Spaniei.

35 În ceea ce privește acțiunea formulată de Fedon, aceasta a fost introdusă la 18 iunie 2001 (cauza T-135/01).

36 La cererea Comisiei prezentată în temeiul articolului 51 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul de procedură al Tribunalului, aceste două cauze au fost reatribuite unei camere extinse, compusă din cinci judecători, prin Deciziile Tribunalului din 4 iulie și din 7 octombrie 2002.

37 În urma încetării funcției judecătorului raportor desemnat inițial în aceste cauze, la 13 decembrie 2002 a fost numit un nou judecător raportor.

- 38 Prin Ordonanța din 3 februarie 2003, cauza în care s-a pronunțat Hotărârea FIAMM și cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile Tribunalului din 14 decembrie 2005, Laboratoire du Bain/Consiliul și Comisia (T-151/00), precum și Groupe Fremaux și Palais Royal/Consiliul și Comisia (T-301/00), au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale. La 11 martie 2003 a avut loc o ședință în cadrul acestor cauze.
- 39 Prin Deciziile din 23 martie și din 1 aprilie 2004, Tribunalul a redeschis procedura orală în cauzele respective și a trimis în fața Marii Camere a Tribunalului atât aceste cauze, cât și cauzele conexe în care s-au pronunțat Hotărârile Tribunalului din 14 decembrie 2005, CD Cartondruck/Consiliul și Comisia (T-320/00) și Beamglow/Parlamentul European și alții (T-383/00, Rec., p. II-5459), precum și Hotărârea Fedon. Prin Ordonanța din 19 mai 2004, aceste șase cauze au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale.
- 40 Ședința a avut loc la 26 mai 2004.

Hotărârile atacate

- 41 Prin hotărârile atacate, Tribunalul a respins acțiunile formulate de FIAMM și de Fedon.
- 42 Mai întâi, la punctele 84-150 din Hotărârea FIAMM și la punctele 77-143 din Hotărârea Fedon, Tribunalul a respins acțiunile în despăgubire introduse de aceste reclamanți în măsura în care erau întemeiate pe regimul răspunderii extracontractuale determinate de comportamentul ilicit al instituțiilor Comunității.

43 Punctul 100 din Hotărârea FIAMM are următorul conținut:

„Reclamantele arată că toate principiile care nu au fost respectate de pârâte ar fi de rang superior și ar viza protejarea particularilor. Înainte de instaurarea suprataxei vamale americane, regimul existent în cadrul OMC ar fi acordat în mod direct reclamantelor dreptul de a-și importa produsele în Statele Unite achitând taxa de import inițială la un nivel redus de 3,5 %. Presupunând că Acordurile OMC nu ar trebui considerate ca fiind direct aplicabile, un astfel de efect ar trebui recunoscut pentru Decizia OSL [din 25 septembrie 1997] de condamnare a Comunității, care ar îndeplini toate condițiile stabilite în această privință de jurisprudența comunitară.”

44 În ceea ce privește Hotărârea Fedon, punctul 93 din aceasta are următorul conținut:

„Reclamantele arată că și în cazul în care ar trebui să se considere că Acordurile OMC nu au un efect direct, Decizia OSL [din 25 septembrie 1997] de condamnare a Comunității ar trebui să aibă un astfel de efect. Curtea ar fi admisă că este competentă să controleze legalitatea acțiunii instituțiilor comunitare atunci când, precum în speță, acestea au executat o obligație specifică asumată în cadrul GATT.”

45 Pronunțându-se asupra întrebării prealabile privind posibilitatea de a invoca normele OMC, Tribunalul, la punctele 108-115 din Hotărârea FIAMM și la punctele 101-108 din Hotărârea Fedon, a considerat printre altele:

„108 [101] Înainte de a examina legalitatea comportamentului instituțiilor comunitare, trebuie răspuns la întrebarea dacă Acordurile OMC creează pentru justițiabilii din Comunitate dreptul de a invoca aceste acorduri în justiție pentru a contesta validitatea unei reglementări comunitare, în ipoteza în care OSL a declarat că atât aceasta, cât și reglementarea ulterioară adoptată de

Comunitate în special pentru a se conforma normelor OMC în cauză erau incompatibile cu acestea din urmă.

- 109 [102] În această privință reclamantele invocă principiul *pacta sunt servanda*, care figurează într-adevăr printre normele de drept pe care instituțiile comunitare sunt obligate să le respecte în exercitarea atribuțiilor acestora, în calitate de principiu fundamental al oricărei ordini juridice și, în special, al ordinii juridice internaționale (Hotărârea Curții din 16 iunie 1998, Racke, C-162/96, Rec., p. I-3655, punctul 49).
- 110 [103] Totuși, în speță, principiul *pacta sunt servanda* nu poate fi invocat în mod util împotriva instituțiilor pârâte, dat fiind că, potrivit unei jurisprudențe constante, Acordurile OMC, având în vedere natura și economia acestora, nu figurează în principiu printre normele din perspectiva cărora instanța comunitară controlează legalitatea acțiunii instituțiilor comunitare (Hotărârea [Curții din 23 noiembrie 1999,] Portugalia/Consiliul, [C-149/96, Rec., p. I-8395,] punctul 47, Ordonanța Curții din 2 mai 2001, OGT Fruchthandels-gesellschaft, C-307/99, Rec., p. I-3159, punctul 24, Hotărârea Curții din 12 martie 2002, Omega Air și alții, C-27/00 și C-122/00, Rec., p. I-2569, punctul 93, Hotărârea Curții din 9 ianuarie 2003, Petrotub și Republica, C-76/00 P, Rec., p. I-79, punctul 53, și Hotărârea Curții din 30 septembrie 2003, Biret International/Consiliul, C-93/02 P, Rec., p. I-10497, punctul 52).
- 111 [104] Într-adevăr, pe de o parte, Acordul de instituire a OMC este întemeiat pe reciprocitate și pe avantaje reciproce care îl disting de acordurile încheiate de Comunitate cu țările terțe care instaurează o anumită asimetrie a obligațiilor. Or, este cert că unii dintre partenerii comerciali cei mai importanți ai Comunității nu integrează Acordurile OMC printre normele în temeiul cărora organele jurisdicționale ale acestora controlează legalitatea normelor lor de drept intern. Un control al legalității acțiunii instituțiilor comunitare din perspectiva acestor norme ar risca, așadar, să conducă la un dezechilibru în aplicarea normelor OMC, lipsind organele legislative sau executive ale Comunității de marja de manevră de care dispun organele similare ale partenerilor comerciali ai Comunității (Hotărârea Portugalia/Consiliul, [citată anterior], punctele 42-46).

- 112 [105] Pe de altă parte, faptul de a impune organelor jurisdicționale obligația de a înlătura aplicarea normelor de drept intern care ar fi incompatibile cu Acordurile OMC ar avea drept consecință privarea organelor legislative sau executive ale părților contractante de posibilitatea, oferită la articolul 22 din ÎSL, de a găsi, fie și cu titlu temporar, soluții negociate pentru a ajunge la o compensare acceptabilă în mod reciproc (Hotărârea Portugalia/Consiliul, [citată anterior], punctele 39 și 40).
- 113 [106] Rezultă de aici că eventuala încălcare a normelor OMC de către instituțiile pârâte nu poate, în principiu, să angajeze răspunderea extracontractuală a Comunității (Hotărârile Tribunalului din 20 martie 2001, Cordis/Comisia, T-18/99, Rec., p. II-913, punctul 51, Bocchi Food Trade International/Comisia, [T-30/99, Rec., p. II-943,] punctul 56, și T. Port/Comisia, T-52/99, Rec., p. II-981, punctul 51).
- 114 [107] Tribunalul este competent să controleze legalitatea comportamentului instituțiilor pârâte din perspectiva normelor OMC numai în ipoteza în care Comunitatea a executat o obligație specifică asumată în cadrul OMC sau în cazul în care actul comunitar face trimitere în mod expres la dispoziții precise din Acordurile OMC (în ceea ce privește GATT 1947, a se vedea Hotărârea Curții din 22 iunie 1989, Fediol/Comisia, 70/87, Rec., p. 1781, punctele 19-22, și [Hotărârea Curții din 7 mai 1991,] Nakajima/Consiliul, [C-69/89, Rec., p. I-2069,] punctul 31, iar în ceea ce privește Acordurile OMC, a se vedea Hotărârile [citate anterior] Portugalia/Consiliul, punctul 49, și Biret International/Consiliul, punctul 53).
- 115 [108] Or, chiar și în prezența unei decizii a OSL prin care se constată incompatibilitatea măsurilor adoptate de un membru cu normele OMC, niciuna dintre cele două excepții nu este aplicabilă în speță.”

⁴⁶ În continuare, Tribunalul a indicat motivele pentru care considera că niciuna dintre acele excepții nu putea fi aplicată.

În ceea ce privește excepția întemeiată pe intenția de a executa o obligație specifică asumată în cadrul OMC, Tribunalul s-a pronunțat în sensul următor (punctele 116, 121, 122, 125-137 din Hotărârea FIAMM și punctele 109, 114, 115, 118-130 din Hotărârea Fedon):

„116 [109] Prin luarea angajamentului, după adoptarea Deciziei OSL din 25 septembrie 1997, de a se conforma normelor OMC, Comunitatea nu a înțeles să își asume o obligație specifică în cadrul OMC, care să poată justifica o excepție de la imposibilitatea de a invoca normele OMC în fața instanței comunitare și care să permită exercitarea de către aceasta din urmă a controlului legalității comportamentului avut de instituțiile comunitare din perspectiva acestor norme.

[...]

121 [114] ÎSL acordă [...] membrului OMC implicat mai multe modalități de aplicare a unei recomandări sau a unei decizii a OSL care constată incompatibilitatea unei măsuri cu normele OMC.

122 [115] În cazul în care nu se poate retrage imediat măsura incompatibilă, articolul 3 alineatul (7) din ÎSL prevede posibilitatea de a acorda membrului prejudiciat o compensație sau de a-l autoriza să suspende aplicarea concesiilor sau executarea altor obligații cu titlu temporar și în așteptarea retragerii măsurii incompatibile (a se vedea Hotărârea Portugalia/Consiliul, [citată anterior], punctul 37).

[...]

- 125 [118] În orice caz, negocierea dintre părțile în litigiu continuă să joace un rol important chiar și la expirarea termenului acordat pentru aducerea în conformitate cu normele OMC a măsurii declarate incompatibile și după autorizarea și adoptarea măsurilor de compensare sau de suspendare a concesiilor în temeiul articolului 22 alineatul (6) din ÎSL.
- 126 [119] Articolul 22 alineatul (8) din ÎSL subliniază astfel caracterul temporar al suspendării concesiilor sau a altor obligații și limitează durata acesteia «până ce măsura considerată incompatibilă cu un acord vizat este eliminată sau până când membrul care trebuie să pună în aplicare recomandările sau hotărârile găsește o soluție pentru anularea sau pentru reducerea avantajelor sau până când se ajunge la o soluție reciproc satisfăcătoare».
- 127 [120] Aceeași dispoziție mai prevede că, în conformitate cu articolul 21 alineatul (6), OSL continuă să țină sub supraveghere aplicarea recomandărilor sau a hotărârilor adoptate.
- 128 [121] În caz de dezacord cu privire la compatibilitatea măsurilor luate în vederea asigurării conformității cu recomandările făcute și cu hotărârile pronunțate de OSL, articolul 21 alineatul (5) din ÎSL prevede că litigiul va fi soluționat «pe baza prezentelor proceduri de soluționare a litigiilor», ceea ce include căutarea de către părți a unei soluții negociate.
- 129 [122] Nici expirarea termenului acordat de OSL Comunității pentru a asigura conformitatea regimului importurilor de banane cu Decizia OSL din 25 septembrie 1997, nici Decizia din 9 aprilie 1999 prin care arbitrii OSL au constatat în mod expres incompatibilitatea noului dispozitiv privind importul de banane stabilit prin Regulamentele nr. 1637/98 și nr. 2362/98 nu au condus la epuizarea modalităților de soluționare a litigiilor prevăzute de ÎSL.

- 130 [123] În această măsură, un control al legalității comportamentului instituțiilor pârâte din perspectiva normelor OMC efectuat de instanța comunitară ar putea avea drept efect slăbirea poziției negociatorilor comunitari în căutarea unei soluții a litigiului care să fie acceptabilă reciproc și în conformitate cu normele OMC.
- 131 [124] În aceste condiții, faptul de a impune organelor jurisdicționale obligația de a înlătura aplicarea normelor de drept intern care ar fi incompatibile cu Acordurile OMC ar avea drept consecință să lipsească organele legislative sau executive ale părților contractante de posibilitatea, oferită în special de articolul 22 din ÎSL, de a găsi, fie și temporar, o soluție negociată (Hotărârea Portugalia/Consiliul, [citată anterior], punctul 40).
- 132 [125] Așadar, reclamantele consideră în mod greșit că se poate deduce din articolele 21 și 22 din ÎSL existența în sarcina membrului OMC a unei obligații de a se conforma, într-un anumit termen, recomandărilor și hotărârilor organelor OMC și, tot în mod greșit, acestea susțin că hotărârile OSL sunt executorii, cu excepția cazului în care părțile contractante se opun în unanimitate.
- 133 [126] De altfel, modificând din nou regimul importurilor de banane prin Regulamentul nr. 216/2001, Consiliul a continuat concilierea unor diverse obiective divergente. Astfel, în preambulul Regulamentului nr. 216/2001 se arată, în considerentul (1), că au existat numeroase contacte strânse printre altele pentru «a lua în considerare concluziile grupului special», iar în considerentul (2), că noul regim al importurilor avut în vedere oferă cele mai bune garanții atât pentru «atingerea obiectivelor [OCP în sectorul bananelor] privind producția comunitară și cererea consumatorilor», cât și pentru «conformitatea cu normele privind comerțul internațional».
- 134 [127] În definitiv, faptul că Statele Unite ale Americii au acceptat, în temeiul Înțelegerii din 11 aprilie 2001, să suspende provizoriu aplicarea suprataxelor vamale reprezintă o măsură adoptată în schimbul angajamentelor

Comunității de a stabili un regim cu caracter strict tarifar pentru importurile de banane înainte de 1 ianuarie 2006.

- 135 [128] Or, un astfel de rezultat ar fi putut fi compromis de o intervenție a instanței comunitare constând în a controla din perspectiva normelor OMC legalitatea comportamentului adoptat în cazul de față de instituțiile pârâte, în scopul de a despăgubi prejudiciul suferit de reclamante.
- 136 [129] Trebuie subliniat în această privință că, astfel cum Statele Unite ale Americii au subliniat în mod expres, Înțelegerea din 11 aprilie 2001 nu constituie în sine o soluție convenită de comun acord în sensul articolului 3 alineatul (6) din ÎSL și că la 12 iulie 2001, și anume după introducerea prezentei acțiuni, problema aplicării de către Comunitate a recomandărilor făcute și a hotărârilor pronunțate de OSL rămânea înscrisă pe ordinea de zi a reuniunii OSL.
- 137 [130] Rezultă de aici că, prin modificarea regimului comunitar al importurilor de banane în litigiu, instituțiile pârâte nu au înțeles să execute obligații speciale care decurg din normele OMC din perspectiva cărora OSL constatase incompatibilitatea regimului respectiv.”

⁴⁸ De asemenea, Tribunalul a înlăturat orice aplicare a excepției întemeiate pe o trimitere expresă la dispoziții precise din Acordurile OMC, în special după ce a constatat la punctul 142 din Hotărârea FIAMM și la punctul 135 din Hotărârea Fedon că „din preambulul diferitor regulamente de modificare a regimului importurilor de banane nu reiese că legiuitorul comunitar s-a referit la dispoziții specifice ale Acordurilor OMC atunci când a intenționat să aducă acest regim în conformitate cu aceste acorduri”.

⁴⁹ Prin urmare, la punctele 144 și 145 din Hotărârea FIAMM și la punctele 137 și 138 din Hotărârea Fedon, Tribunalul s-a pronunțat în sensul că, „deși OSL a constatat

existența unei incompatibilități, normele OMC nu constituie, în speță, norme din perspectiva cărora poate fi apreciată legalitatea comportamentului instituțiilor nici în temeiul unor obligații speciale pe care Comunitatea ar fi intenționat să le execute, nici în temeiul unei trimeri exprese la dispoziții precise” și că „reclamantele nu pot pretinde în mod util, în susținerea cererii de despăgubire formulate, că comportamentul reproșat Consiliului și Comisiei este contrar normelor OMC”.

50 După ce a arătat la punctul 146 din Hotărârea FIAMM și la punctul 139 din Hotărârea Fedon că „[m]otivele pe care reclamantele le întemeiază pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și securității juridice, pe nerespectarea dreptului de proprietate și de inițiativă economică și, în sfârșit, pe nerespectarea principiului bunei administrări sunt fondate, toate, pe premisa neconformității cu normele OMC a comportamentului reproșat instituțiilor pârâte”, Tribunalul, la punctele 147 și, respectiv, 140 din hotărârile menționate, a dedus din aceasta că, „[d]in moment ce aceste norme nu figurează printre acelea din perspectiva cărora instanța comunitară controlează legalitatea comportamentului instituțiilor comunitare, și aceste motive trebuie, în consecință, respinse”.

51 Având în vedere cele de mai sus, la punctul 149 din Hotărârea FIAMM și la punctul 142 din Hotărârea Fedon, Tribunalul a constatat că „[d]in moment ce ilegalitatea comportamentului reproșat instituțiilor pârâte nu poate fi demonstrată, nu este îndeplinită una dintre cele trei condiții cumulative pentru angajarea răspunderii extracontractuale a Comunității pentru comportamentul ilicit al organelor acesteia”. În consecință, Tribunalul a respins acest prim capăt de cerere al reclamantelor.

52 În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe un regim de răspundere extracontractuală a Comunității chiar și în lipsa unui comportament ilicit al instituțiilor, Tribunalul, la punctele 157-160 din Hotărârea FIAMM și la punctele 150-153 din Hotărârea Fedon, a afirmat mai întâi existența unui astfel de regim. În această privință, Tribunalul s-a exprimat în termenii următori:

- „157 [150] Atunci când, precum în speță, nu este demonstrată ilegalitatea comportamentului imputat instituțiilor comunitare, nu rezultă că întreprinderile care, privite ca o categorie de operatori economici, trebuie să suporte o parte disproporționată din dificultățile care rezultă dintr-o restricționare a accesului la piețe de export nu pot obține în niciun caz o compensație prin angajarea răspunderii extracontractuale a Comunității (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 29 septembrie 1987, De Boer Buizen/Consiliul și Comisia, 81/86, Rec., p. 3677, punctul 17).
- 158 [151] Într-adevăr, articolul 288 al doilea paragraf CE întemeiază obligația pe care o impune Comunității de a repara prejudiciile cauzate de instituțiile sale pe «principiile generale comune ordinilor juridice ale statelor membre», fără a restrânge, în consecință, aplicarea acestor principii numai la regimul răspunderii extracontractuale a Comunității pentru comportamentul ilicit al instituțiilor respective.
- 159 [152] Or, sistemele juridice naționale privind dreptul răspunderii extracontractuale permit particularilor, chiar dacă o fac într-o măsură care variază, în domenii specifice și potrivit unor modalități diferite, să obțină în justiție despăgubirea anumitor prejudicii, chiar și în lipsa unei acțiuni ilicite a autorului prejudiciului.
- 160 [153] În ipoteza unui prejudiciu produs printr-un comportament al instituțiilor Comunității al cărui caracter ilegal nu a fost demonstrat, răspunderea extracontractuală a Comunității poate fi angajată atunci când sunt îndeplinite cumulativ condițiile privind existența prejudiciului, legătura de cauzalitate dintre acesta și comportamentul instituțiilor comunitare, precum și caracterul anormal și special al prejudiciului în cauză (Hotărârea din 15 iunie 2000, Dorsch Consult/Consiliul și Comisia, [C-237/98 P, Rec., p. I-4549], punctul 19).”

53 În continuare, Tribunalul s-a pronunțat în sensul existenței unui prejudiciu real și cert suferit de reclamante.

54 Pe de altă parte, acesta a considerat că exista o legătură de cauzalitate directă între, pe de o parte, comportamentul adoptat de instituțiile pârâte în materie de import de banane în Comunitate și, pe de altă parte, prejudiciul astfel suferit de reclamante.

55 În sfârșit, Tribunalul a considerat că prejudiciul suferit de FIAMM și de Fedon nu prezenta un caracter anormal și, în consecință, a respins cererile acestora în măsura în care se întemeiau pe regimul răspunderii Comunității în lipsa unui comportament ilicit al organelor acesteia.

56 Pentru a ajunge la această concluzie, Tribunalul, la punctele 205 și 207 din Hotărârea FIAMM și la punctele 194 și 196 din Hotărârea Fedon, s-a pronunțat, printre altele, în sensul că:

„205 [194] Trebuie [...] constatat că eventualitatea unei suspendări a concesiilor tarifare, măsură prevăzută de Acordurile OMC și care se regăsește în situația din speță, este una dintre vicisitudinile inerente sistemului actual al comerțului internațional. Prin urmare, această vicisitudine este în mod obligatoriu suportată de orice operator care decide să își comercializeze producția pe piața unuia dintre membrii OMC.

[...]

207 [196] În plus, de la articolul 22 alineatul (3) literele (b) și (c) din ÎSL, instrument internațional care a făcut obiectul unor măsuri de publicitate adecvate pentru a-i asigura cunoașterea de către operatorii comunitari, rezultă că membrul reclamant al OMC poate încerca să suspende concesiile sau alte obligații în alte sectoare decât cel în care grupul special sau organul de apel a constatat o încălcare de către membrul vizat, fie în temeiul aceluiași acord, fie în temeiul unui alt acord OMC.”

Concluziile părților și desfășurarea procedurii în fața Curții

57 FIAMM, în cauza C-120/06 P, și Fedon, în cauza C-121/06 P, solicită anularea Hotărârii FIAMM și, respectiv, anularea Hotărârii Fedon. Ambele invocă două motive în susținerea recursului formulat.

58 Prin primul motiv, acestea susțin că hotărârile atacate sunt lipsite de motivare și nefondate în ceea ce privește unul dintre argumentele principale care stau la baza acțiunilor pe care le-au formulat având ca obiect răspunderea determinată de un comportament ilicit al Comunității, argument întemeiat pe efectul direct al hotărârilor pronunțate de OSL.

59 Prin al doilea motiv, FIAMM și Fedon susțin că, pronunțându-se în sensul lipsei caracterului anormal al prejudiciului suportat de acestea și respingând pentru acest motiv cererea de despăgubire a acestora întemeiată pe un regim de răspundere aplicabil în lipsa unui comportament ilicit al organelor Comunității, Tribunalul ar fi prezentat un raționament insuficient motivat, lipsit de logică și în contradicție cu jurisprudența constantă în materie.

60 În plus, ambele solicită Curții:

— pronunțarea pe fond, recunoscându-le dreptul la repararea prejudiciilor care rezultă din răspunderea care revine pârâtelor ca urmare a unui act ilicit sau a unui act licit;

— în orice caz, obligarea pârâtelor la plata cheltuielilor de judecată atât pentru procedura de recurs, cât și pentru procedura în primă instanță.

61 În subsidiar, FIAMM și Fedon solicită Curții să le acorde o despăgubire echitabilă întemeiată pe durata excesivă a procedurii în fața Tribunalului și să pronunțe și alte măsuri și dispoziții pe care le consideră necesare din perspectiva principiului echității.

62 Consiliul solicită Curții:

- înlocuirea unora dintre motivările Tribunalului sau anularea în parte a hotărârilor atacate, declarând inaplicabilă răspunderea extracontractuală a Comunității în lipsa unui fapt ilicit în cazul inexistenței unei activități normative sau, în subsidiar, declarând că nu există elementele constitutive ale unei astfel de răspunderi;
- respingerea recursurilor ca nefondate;
- obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

63 Comisia solicită Curții:

- respingerea recursurilor, modificând, în măsura în care este necesar, motivarea hotărârilor atacate;
- în subsidiar, respingerea cererilor de obligare la repararea prejudiciilor, prezentate în primă instanță;

— cu titlu absolut subsidiar, trimiterea cauzelor Tribunalului în scopul reluării procedurii și al cuantificării prejudiciului reparabil, în conformitate cu articolul 61 din Statutul Curții de Justiție;

— obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

⁶⁴ Atât în cauza C-120/06 P, în care a depus un memoriu în răspuns în calitate de parte la procedura în fața Tribunalului, cât și în cauza C-121/06 P, în care are calitatea de intervenient în fața Curții, Regatul Spaniei solicită Curții:

— respingerea recursului în măsura în care privește răspunderea pentru un act ilicit al instituțiilor pârâte;

— anularea în parte a hotărârii atacate și constatarea inexistenței unei răspunderi pentru un act licit în ordinea juridică comunitară sau, în subsidiar, respingerea recursului în măsura în care privește răspunderea instituțiilor pârâte pentru un act licit sau, tot în subsidiar, respingerea cererii de despăgubire ca urmare a unui act licit prezentate de recurente;

— declararea inadmisibilității cererii de despăgubire întemeiate pe durata excesivă a procedurii în fața Tribunalului;

— obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

- 65 În urma depunerii memoriilor în răspuns de către Consiliu și de către Comisie în cauzele C-120/06 P și C-121/06 P și a depunerii memoriului în răspuns de către Regatul Spaniei în cauza C-120/06 P, FIAMM și Fedon au primit, în urma cererii pe care au depus-o, un drept la replică în temeiul articolului 117 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții.
- 66 În cauza C-120/06 P, FIAMM a trimis prin fax grefei Curții memoriile în replică și în răspuns la recursul incident formulat de Consiliu în termenele menționate la alineatul (1) și, respectiv, la alineatul (2) ale articolului 117 din regulamentul de procedură menționat. Totuși, originalul acestor memorii nu a fost depus la grefa Curții în termenul de 10 zile prevăzut la articolul 37 alineatul (6) din același regulament. În consecință, aceste memorii, precum și originalele acestora primite de grea cu întârziere au fost înlăturate de la procedură și înapoiate FIAMM.
- 67 În cauza C-121/06 P, Fedon nu a depus memoriu în replică și nici memoriu în răspuns la recursul incident formulat de Consiliu. Pe de altă parte, Fedon și Comisia au depus observații privind memoriul în intervenție al Regatului Spaniei.

Cu privire la primul motiv al recursurilor principale

Argumentele părților

- 68 Prin primul motiv invocat, FIAMM și Fedon afirmă că hotărârile atacate sunt lipsite de motivare și neîntemeiate în ceea ce privește unul dintre argumentele principale

invocate în susținerea acțiunilor pe care le-au formulat având ca obiect răspunderea determinată de un comportament ilicit al Comunității.

- 69 Astfel cum Tribunalul ar fi arătat, de altfel, la punctul 100 din Hotărârea FIAMM și la punctul 93 din Hotărârea Fedon, acestea ar fi insistat, într-adevăr, atât în cursul procedurii scrise, cât și în cursul ședinței, asupra efectelor juridice specifice avute de Decizia OSL din 25 septembrie 1997 de condamnare a Comunității. Recurentele ar fi susținut că existența unei astfel de decizii constituia, alături de cele două tipuri de excepții deja consacrate prin Hotărârile citate anterior Fediol/Comisia și Nakajima/Consiliul, o a treia situație în care ar trebui să se autorizeze invocarea în fața instanței comunitare a unei încălcări a Acordurilor OMC de către organele comunitare, în special în scopul exclusiv al obținerii unei despăgubiri.
- 70 Or, aprecierile făcute de Tribunal și simpla referire la jurisprudența anterioară conținute la punctele 110-112 din Hotărârea FIAMM și la punctele 103-105 din Hotărârea Fedon ar fi lipsite de relevanță în această privință, jurisprudența respectivă pronunțându-se asupra unei întrebări diferite, și anume întrebarea dacă o normă materială conținută în Acordurile OMC poate fi invocată în scopul de a controla legalitatea reglementărilor comunitare și, eventual, de a declara inaplicabile astfel de reglementări.
- 71 Astfel cum ar reieși, în special, de la punctele 114 și 115 din Hotărârea FIAMM și de la punctele 107 și 108 din Hotărârea Fedon, Tribunalul nu ar fi luat în considerare Decizia OSL din 25 septembrie 1997 decât pentru a stabili dacă, având în vedere existența acesteia, putea fi aplicată în speță una dintre cele două excepții jurisprudențiale de la lipsa de efect direct a Acordurilor OMC recunoscute în prezent.
- 72 Procedând astfel, Tribunalul nu ar fi ținut cont în mod adecvat de argumentele prezentate de FIAMM și de Fedon și întemeiate pe faptul că, după expirarea termenului rezonabil acordat pentru a aplica Decizia OSL din 25 septembrie 1997, Comunitatea mai avea doar două opțiuni, și anume să se conformeze sau să nu se conformeze acestei decizii. Ar lipsi, prin urmare, în acest caz flexibilitatea sistemului de soluționare a litigiilor al OMC, care permite părților, printre altele, să caute soluții

negociate și pe care s-ar întemeia jurisprudența amintită la punctul 112 din Hotărârea FIAMM și la punctul 105 din Hotărârea Fedon, care consacră imposibilitatea de a efectua un control al legalității unei reglementări comunitare din perspectiva Acordurilor OMC. În aceste condiții, nimic nu s-ar opune recunoașterii unui efect direct pentru o decizie a OSL.

- 73 În plus, o constatare a ilegalității care se limitează să ia act de nerespectarea Deciziei OSL din 25 septembrie 1997 în termenul acordat nu ar impune o examinare pe fond a măsurii comunitare în cauză și, prin urmare, nu ar putea avea vreo incidență asupra modului în care Comunitatea decide să înceteze această ilegalitate, orice soluție fiind posibilă în măsura în care este conformă cu Acordurile OMC și acceptată de partea adversă.
- 74 Cu atât mai mult, Tribunalul nu ar fi luat în considerare în mod adecvat argumentele prezentate de FIAMM și de Fedon potrivit cărora, spre deosebire de o cerere de anulare sau de o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare privind aprecierea validității unei măsuri, o acțiune în despăgubiri nu poate avea ca rezultat să elimine sau să facă inaplicabil actul comunitar vizat și, în consecință, nu poate nici să lipsească organele părților la Acordurile OMC de posibilitatea de a găsi soluții negociate. Acest argument ar fi cu atât mai mult pertinent cu cât, în speță, cererea de despăgubiri este examinată după terminarea litigiului.
- 75 Aceleași considerații ar justifica înlăturarea argumentului întemeiat pe faptul că Acordurile OMC sunt bazate pe reciprocitate și pe avantaje reciproce, argument amintit la punctul 111 din Hotărârea FIAMM și la punctul 104 din Hotărârea Fedon.
- 76 Consiliul consideră, în ceea ce îl privește, că Tribunalul a examinat într-adevăr în paralel posibilitatea de a invoca normele OMC și Decizia OSL din 25 septembrie 1997, astfel cum ar reieși în special de la punctul 129 din Hotărârea FIAMM și de la punctul 122 din Hotărârea Fedon.

- 77 Pe de altă parte, hotărârile atacate ar fi conforme jurisprudenței potrivit căreia Acordurile OMC nu figurează, în principiu, printre normele în lumina cărora Curtea controlează legalitatea actelor instituțiilor comunitare, iar Tribunalul s-ar fi pronunțat în mod corect în sensul că în speță nu este aplicabilă niciuna dintre cele două excepții admise de la acest principiu.
- 78 Acordurile OMC, neavând ca obiect conferirea de drepturi particularilor, nici eventuala încălcare a acestor acorduri, nu ar putea angaja răspunderea Comunității, întrucât o astfel de angajare a răspunderii ar compromite marja de manevră de care dispun membrii OMC pentru a se conforma sau a nu se conforma unei decizii pronunțate de OSL.
- 79 Pe de altă parte, Consiliul consideră că este artificială distincția făcută de recurente între efectele juridice avute de o decizie pronunțată de OSL și cele care rezultă din normele materiale a căror încălcare este constatată prin această decizie. Într-adevăr, o astfel de decizie ar putea fi luată în considerare în cadrul unei acțiuni în despăgubiri numai în măsura în care efectul direct al acelor norme materiale a fost constat în prealabil.
- 80 În opinia Comisiei, în primă instanță FIAMM și Fedon nu au prezentat nicidecum posibilitatea de a invoca direct o decizie a OSL ca o teorie specifică și autonomă care să permită stabilirea ilegalității unui comportament al Comunității și nici nu și-au centrat argumentarea asupra acestui punct. În esență, aceste părți ar fi dezvoltat o argumentare clasică în scopul de a demonstra că neadaptarea reglementării comunitare pentru a se conforma Acordurilor OMC după pronunțarea Deciziei OSL din 25 septembrie 1997 constituia o încălcare a unor norme de drept de rang superior.
- 81 FIAMM și Fedon ar fi susținut numai în subsidiar că, în ipoteza în care Acordurile OMC nu sunt direct aplicabile, Decizia OSL din 25 septembrie 1997 ar trebui să beneficieze de efect direct, însă nu a dezvoltat și nu a susținut și în alt fel această afirmație.

- 82 În consecință, Tribunalul, care, de altfel, nu ar fi obligat să se pronunțe asupra fiecăruia dintre argumentele reclamantelor, ar fi luat în considerare în mod adecvat argumentele prezentate de FIAMM și de Fedon, concentrându-se în principal, la punctele 108-150 din Hotărârea FIAMM și la punctele 101-143 din Hotărârea Fedon, asupra examinării comportamentului instituțiilor comunitare, referindu-se cu toate acestea, la punctele 108 și 144 din Hotărârea FIAMM și la punctele 101 și 137 din Hotărârea Fedon, la efectele Deciziei OSL din 25 septembrie 1997. Pe de altă parte, având în vedere motivarea, fie și implicită, a hotărârilor atacate, FIAMM și Fedon ar fi în măsură să înțeleagă motivele pentru care Tribunalul a considerat că ilegalitatea comportamentului instituțiilor nu fusese demonstrată, chiar și în urma unei decizii a OSL.
- 83 Cu toate acestea, în cazul în care Curtea ar considera că motivarea hotărârilor atacate este insuficientă, ar putea să confirme dispozitivul acestora completând motivarea.
- 84 Într-adevăr, Curtea, în Hotărârea din 1 martie 2005, Van Parys (C-377/02, Rec., p. I-1465), ar fi răspuns negativ la întrebarea dacă justițiabilii care au suferit un prejudiciu pot invoca Acordurile OMC pentru a contesta validitatea unei reglementări comunitare, în ipoteza în care incompatibilitatea acestei reglementări cu acordurile respective a fost constatată printr-o decizie a OSL, iar termenul rezonabil acordat pentru a se conforma acestei decizii a expirat.
- 85 Orice distincție între un control al legalității acțiunii comunitare în scopul de a obține invalidarea acesteia și un astfel de control în scopul obținerii unei despăgubiri ar fi lipsită de relevanță în această privință. În plus, despăgubirea industriei afectate de măsuri de suspendare conforme Acordurilor OMC ar dăuna reechilibrării concesiilor la care contribuie aceste măsuri și, prin urmare, reciprocității.
- 86 Și Regatul Spaniei este de părere că hotărârile atacate îndeplinesc obligația de motivare. Într-adevăr, Tribunalul, la punctul 100 din Hotărârea FIAMM și la punctul 93 din Hotărârea Fedon, ar fi menționat teza invocată de FIAMM și de Fedon cu privire la efectul direct al unei decizii pronunțate de OSL, iar la punctele 116-150 din Hotărârea FIAMM și la punctele 109-143 din Hotărârea Fedon, ar fi respins această teză

atunci când a examinat posibilitatea ca existența unei astfel de decizii să abilitaze instanța comunitară să controleze legalitatea comportamentului instituțiilor comunitare din perspectiva normelor OMC.

87 Pe de altă parte, Tribunalul nu ar fi comis nicio eroare de drept pronunțându-se în sensul imposibilității de a efectua, în speță, un astfel de control. În special, riscul Comunității de a se expune unor acțiuni în răspundere ar fi de natură să slăbească poziția acesteia și să o aducă în situația de a renunța la posibilitatea de a epuiza toate modalitățile procesului de soluționare a litigiilor, care includ în special eventuala adoptare a unor măsuri de retorsiune de către partea adversă și căutarea ulterioară a unei soluții.

88 Pe de altă parte, nimic nu ar permite, din punct de vedere juridic, să se facă o distincție în funcție de efectuarea controlului legalității acțiunii comunitare pentru a obține o anulare sau pentru a obține o despăgubire, criteriile unui astfel de control fiind invariabile și neputând în special să depindă de existența sau de inexistența unui prejudiciu ori de momentul invocării prejudiciului respectiv.

Aprecierea Curții

89 În prealabil, trebuie arătat, astfel cum a procedat avocatul general la punctul 20 din concluzii, că, deși primul motiv al recursului, potrivit titlului avut, urmărește să denunțe o insuficiență a motivării hotărârilor atacate, examinarea conținutului cererilor arată că acestea conțin și obiecții de fond privind soluția reținută de hotărârile respective, obiecții asupra cărora s-a focalizat partea esențială a dezbaterii dintre părți atât în cursul procedurii scrise, cât și în cursul ședinței. De asemenea, în vederea pronunțării cu privire la primul motiv, trebuie făcută o distincție între cele două aspecte ale acestuia, primul întemeindu-se pe o lipsă a motivării hotărârilor atacate, iar al doilea pe o eroare de drept pe care ar fi comis-o Tribunalul cu

privire la condițiile în care poate fi angajată răspunderea Comunității ca urmare a unui comportament ilicit al organelor acesteia.

Cu privire la primul aspect al motivului

- 90 Problema dacă motivarea unei hotărâri a Tribunalului este contradictorie sau insuficientă reprezintă o problemă de drept care poate fi invocată, ca atare, în cadrul unui recurs (a se vedea în special Hotărârea din 11 ianuarie 2007, Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, C-404/04 P, punctul 90).
- 91 În această privință, trebuie totuși amintit, în primul rând, că, astfel cum s-a pronunțat Curtea în mod repetat, obligația Tribunalului de a-și motiva hotărârile nu poate fi interpretată ca implicând că acesta era obligat să răspundă în detaliu la fiecare argument invocat de către reclamant, în special dacă argumentul nu avea un caracter suficient de clar și de precis (a se vedea în special Hotărârea din 6 martie 2001, Connolly/Comisia, C-274/99 P, Rec., p. I-1611, punctul 121, Hotărârea din 11 septembrie 2003, Belgia/Comisia, C-197/99 P, Rec., p. I-8461, punctul 81, și Hotărârea Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, citată anterior, punctul 90).
- 92 Or, din examinarea cererilor introductive depuse la Tribunal de FIAMM și de Fedon rezultă, mai întâi, că afirmația privind un eventual efect direct al Deciziei OSL din 25 septembrie 1997 nu figurează nicidecum în secțiunea din aceste cereri în care se urmărește să se demonstreze existența unei încălcări a Acordurilor OMC de către Comunitate sau posibilitatea de a invoca o astfel de încălcare. Într-adevăr, această afirmație se găsește într-o secțiune a cererilor în care se încearcă să se demonstreze că normele de drept de rang superior a căror încălcare este astfel susținută, printre care figurează, în special, principiul *pacta sunt servanda* și Acordurile OMC, sunt „destinate să protejeze particularii”, astfel încât, în această privință, ar fi îndeplinită una dintre condițiile impuse de jurisprudență pentru a se putea invoca răspunderea Comunității ca urmare a unui comportament ilicit al organelor acesteia.

- 93 În continuare, în perspectiva descrisă anterior, această afirmație a fost formulată numai cu titlu pur subsidiar, FIAMM și Fedon susținând doar că, în cazul în care nu s-ar admite că Acordurile OMC au un efect direct și caracterul de normă care protejează particularii care decurge din acest tip de efect, un astfel de efect și acest caracter ar trebui admise în cazul deciziilor pronunțate de OSL.
- 94 În sfârșit, afirmația respectivă, care, în ceea ce privește FIAMM, este cuprinsă în două dintre cele 177 de puncte ale cererii introductive, iar în ceea ce privește Fedon, într-o notă de subsol, nu face obiectul unei detalieri speciale și nici nu este însoțită de o argumentare specifică destinată să o susțină nici în cererile introductive respective și nici în memoriile în replică depuse ulterior de FIAMM și de Fedon.
- 95 Din cele de mai sus rezultă că, în mod contrar celor susținute de FIAMM și de Fedon în expunerile amănunțite și foarte specifice pe care le consacră acestei probleme în cadrul recursurilor formulate, sub pretextul unei invitații de a controla motivarea hotărârilor atacate, FIAMM și Fedon nu au expus nicidecum, în cererile introductive formulate în fața Tribunalului, cu claritatea și precizia necesare faptul că eventualul efect direct avut de deciziile pronunțate de OSL ar justifica o consacrare a nerespectării acestor decizii drept o nouă excepție, a treia la număr, de la principiul imposibilității de a invoca Acordurile OMC în cadrul controlului legalității actelor comunitare derivate. Astfel cum reiese din cererea introductivă formulată de Fedon și din memoriul în replică depus de FIAMM, aceste recurente s-au prevalat în schimb în mod expres de una dintre cele două excepții admise în mod tradițional în ceea ce privește această imposibilitate de a invoca, susținând că în cazul de față Comunitatea ar fi indicat să execute o obligație specifică asumată în cadrul GATT.
- 96 În al doilea rând, trebuie în egală măsură amintit că obligația de motivare nu impune Tribunalului să facă o expunere care să urmeze în mod exhaustiv și unul câte unul toate argumentele prezentate de părțile în litigiu și că motivarea poate fi, așadar, implicită, cu condiția de a permite persoanelor interesate să cunoască motivele pentru care Tribunalul nu a admis argumentele acestora, iar Curții să dispună de elemente suficiente pentru a exercita controlul (a se vedea în special Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 372, și Hotărârea din 25 octombrie 2007, Komninou și alții/Comisia, C-167/06 P, punctul 22).

- 97 Or, de la punctul 108 din Hotărârea FIAMM și de la punctul 101 din Hotărârea Fedon reiese că, în cazul de față, Tribunalul a intenționat să răspundă mai întâi la întrebarea dacă Acordurile OMC, inclusiv ÎSL și dispozițiile din aceasta consacrate aplicării deciziilor pronunțate de OSL, creează pentru justițiabili dreptul de a le invoca în justiție pentru a contesta validitatea unei reglementări comunitare „în ipoteza în care OSL a declarat că atât aceasta, cât și reglementarea ulterioară adoptată de Comunitate în special pentru a se conforma normelor OMC în cauză erau incompatibile cu acestea din urmă”.
- 98 În continuare, la punctele 110-112 din Hotărârea FIAMM și la punctele 103-105 din Hotărârea Fedon, referindu-se tot la „Acordurile OMC” astfel definite, Tribunalul a precizat că, potrivit unei jurisprudențe constante și pentru motivele pe care le amintește, acordurile respective nu figurează, în principiu, printre normele din perspectiva cărora instanța comunitară controlează legalitatea acțiunii instituțiilor comunitare.
- 99 În sfârșit, trebuie arătat că hotărârile atacate conțin într-adevăr precizări importante privind efectele juridice pe care le-ar putea avea o decizie pronunțată de OSL, în special în cazul în care termenul acordat pentru aplicarea acestei decizii a expirat.
- 100 Deși este adevărat că aceste precizări figurează în pasajele din hotărârile atacate în care Tribunalul examinează dacă în speță poate fi aplicată una dintre cele două excepții de la principiul imposibilității particularilor de a invoca Acordurile OMC, excepții admise în mod tradițional de jurisprudență, la fel de adevărat este că aprecierile făcute de Tribunal cu această ocazie răspund implicit, dar totuși cu certitudine, argumentelor concrete pe care, în cadrul recursurilor, i se reproșează că nu le-a tratat.
- 101 Astfel, în special de la punctele 129-131 din Hotărârea FIAMM și de la punctele 122-124 din Hotărârea Fedon rezultă că Tribunalul, în urma unei analize a dispozițiilor relevante din ÎSL, a considerat că expirarea termenului acordat Comunității pentru a-și aduce regimul importurilor de banane în conformitate cu Decizia OSL din 25 septembrie 1997 nu constituia o epuizare a modalităților de

soluționare a litigiilor oferite de ÎSL. De asemenea, Tribunalul a indicat în această privință că un control al legalității comportamentului instituțiilor pârâte ar putea avea ca efect să slăbească poziția negociatorilor comunitari în căutarea unei soluții a litigiului care să fie reciproc acceptabilă și în conformitate cu normele OMC și, eventual, să lipsească astfel organele legislative sau executive ale unei părți contractante de posibilitatea oferită în special la articolul 22 din ÎSL de a găsi, fie și temporar, o soluție negociată.

102 În plus, trebuie subliniat că, la punctul 132 din Hotărârea FIAMM și la punctul 125 din Hotărârea Fedon, Tribunalul și-a finalizat analiza în această privință concluzionând că reclamantele au dedus în mod greșit din articolele 21 și 22 din ÎSL că membrii OMC aveau obligația de a se conforma, într-un anumit termen, recomandărilor și hotărârilor organelor OMC și că acestea au susținut în mod greșit că deciziile pronunțate de OSL erau executorii cu excepția cazului în care părțile contractante se opuneau în unanimitate.

103 Or, ajungând la această concluzie, Tribunalul s-a pronunțat cel puțin în mod implicit cu privire la afirmația reclamantelor potrivit căreia, din momentul în care a expirat termenul acordat pentru punerea lor în aplicare, ar trebui să se recunoască existența unui efect direct al unor astfel de recomandări sau al unor astfel de hotărâri.

104 Din toate cele de mai sus rezultă că motivarea hotărârilor atacate răspunde în mod suficient argumentelor prezentate de recurente în primă instanță și că aceasta permite în special Curții să își exercite controlul jurisdicțional, astfel încât primul aspect al motivului trebuie declarat neîntemeiat.

Cu privire la al doilea aspect al motivului

- 105 În ceea ce privește al doilea aspect al primului motiv, întemeiat pe o eroare de drept referitoare la condițiile în care poate fi invocată răspunderea determinată de un comportament ilicit al Comunității, trebuie precizate următoarele.
- 106 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, reiese de la articolul 288 al doilea paragraf CE că angajarea răspunderii extracontractuale a Comunității și exercitarea dreptului la repararea prejudiciului suferit depind de îndeplinirea unui ansamblu de condiții în ceea ce privește ilegalitatea comportamentului imputat instituțiilor, existența prejudiciului și a unei legături de cauzalitate între acest comportament și prejudiciul invocat (a se vedea în special Hotărârea din 29 septembrie 1982, *Oleifici Mediterranei/CEE*, 26/81, Rec., p. 3057, punctul 16, și Hotărârea din 15 septembrie 1994, *KYDEP/Consiliul și Comisia*, C-146/91, Rec., p. I-4199, punctul 19).
- 107 În cazul de față, în susținerea cererii de despăgubire, recurentele au arătat în esență în fața Tribunalului că instituțiile comunitare au adoptat un comportament ilegal și, în consecință, culpabil, neaducând legislația comunitară în conformitate cu Acordurile OMC în termenul rezonabil acordat Comunității în acest scop după ce incompatibilitatea acestei legislații cu acordurile respective a fost constatată printr-o decizie pronunțată de OSL.
- 108 În această privință trebuie amintit că efectele avute în cadrul Comunității de dispozițiile unui acord încheiat de aceasta cu state terțe nu pot fi stabilite făcând abstracție de originea internațională a dispozițiilor în cauză. Potrivit principiilor din dreptul internațional, instituțiile comunitare competente pentru a negocia și a încheia un astfel de acord sunt libere să stabilească împreună cu statele terțe vizate efectele pe care dispozițiile acestui acord trebuie să le producă în ordinea internă a părților contractante. În cazul în care acest aspect nu a fost stabilit în mod expres în acordul respectiv, instanțele competente și în special Curtea, în cadrul competenței avute în temeiul Tratatului CE, sunt cele care se vor pronunța în această privință tot astfel cum se pronunță în legătură cu orice altă problemă de interpretare

referitoare la aplicarea acordului în discuție în cadrul Comunității (a se vedea în special Hotărârile din 26 octombrie 1982, Kupferberg, 104/81, Rec., p. 3641, punctul 17, și Portugalia/Consiliul, citată anterior, punctul 34), întemeindu-se în special pe spiritul, pe economia sau pe termenii acestui acord (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 octombrie 1994, Germania/Consiliul, C-280/93, Rec., p. I-4973, punctul 110).

- 109 În special pentru acest motiv Curtea este cea care, întemeindu-se mai ales pe criteriile sus-menționate, trebuie să stabilească dacă dispozițiile unui acord internațional creează pentru justițiabilii din Comunitate dreptul de a le invoca în justiție pentru a contesta validitatea unui act comunitar (în ceea ce privește GATT 1947, a se vedea Hotărârea din 12 decembrie 1972, International Fruit Company și alții, 21/72-24/72, Rec., p. 1219, punctul 19).
- 110 În această privință, rezultă în special din jurisprudența Curții că aceasta consideră că poate examina validitatea unei reglementări comunitare aparținând dreptului derivat în raport cu un tratat internațional numai dacă natura și economia acestuia nu se opun examinării și dacă, pe de altă parte, în ceea ce privește conținutul, aceste dispoziții par necondiționate și suficient de precise (a se vedea în special Hotărârea din 3 iunie 2008, Intertanko și alții, C-308/06, Rep., p. I-4057, punctul 45 și jurisprudența citată).
- 111 În ceea ce privește, mai precis, Acordurile OMC, potrivit unei jurisprudențe constante, având în vedere natura și economia acestora, ele nu figurează, în principiu, printre normele în raport cu care Curtea controlează legalitatea actelor instituțiilor comunitare (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Portugalia/Consiliul, punctul 47, Biret International/Consiliul, punctul 52, și Van Parys, punctul 39).
- 112 Curtea este competentă să controleze legalitatea actului comunitar în cauză din perspectiva normelor OMC numai în ipoteza în care Comunitatea a executat o obligație specifică asumată în cadrul OMC sau în cazul în care actul comunitar face trimitere în mod expres la dispoziții precise din Acordurile OMC (a se vedea Hotărârile citate anterior Biret International/Consiliul, punctul 53, și Van Parys, punctul 40 și jurisprudența citată).

- 113 În această privință, trebuie amintit că, astfel cum s-a pronunțat deja Curtea, organizarea comună a pieței în sectorul bananelor, astfel cum a fost stabilită prin Regulamentul nr. 404/93 și modificată ulterior, nu urmărește să asigure executarea în ordinea juridică comunitară a unei obligații specifice asumate în cadrul GATT și nici nu trimite în mod expres la dispoziții precise ale acestuia (Ordonanța OGT Frucht-handelsgesellschaft, citată anterior, punctul 28).
- 114 În ceea ce privește mai precis Regulamentul nr. 1637/98 și regulamentele adoptate pentru aplicarea acestuia, Curtea a indicat la punctul 52 din Hotărârea Van Parys, citată anterior, că acestea nu trimit în mod expres la dispoziții precise ale Acordurilor OMC.
- 115 În aceeași hotărâre, Curtea s-a pronunțat de asemenea în sensul că, prin angajamentul de a se conforma normelor OMC și în special articolului I alineatul (1) și articolului XIII din GATT 1994, angajament pe care Comunitatea l-a luat după adoptarea Deciziei OSL din 25 septembrie 1997, aceasta nu a înțeles să își asume o obligație specifică în cadrul OMC, care să poată justifica o excepție de la imposibilitatea de a invoca normele OMC în fața instanței comunitare și care să poată permite acesteia din urmă să controleze legalitatea Regulamentului nr. 1637/98 și a regulamentelor adoptate pentru aplicarea acestuia, din perspectiva acestor norme (a se vedea în acest sens Hotărârea Van Parys, citată anterior, punctele 41 și 52).
- 116 Trebuie amintit că elementul determinant în această materie îl constituie faptul că soluționarea litigiilor care privesc dreptul OMC este, în parte, întemeiată pe negocieri între părțile contractante. Desigur, retragerea măsurilor ilegale constituie măsura preconizată de acest drept, însă acesta permite și aplicarea altor soluții (Hotărârea Omega Air și alții, citată anterior, punctul 89).
- 117 Astfel, la punctul 51 din Hotărârea Van Parys, citată anterior, Curtea s-a pronunțat în sensul că expirarea termenului acordat de OSL pentru a asigura punerea în aplicare a Deciziei din 25 septembrie 1997 nu implică faptul că au fost epuizate de Comunitate posibilitățile prevăzute de ÎSL pentru a soluționa litigiul dintre aceasta și alte părți. În aceste condiții, faptul de a obliga instanța comunitară, numai pentru motivul că

acest termen a expirat, să controleze legalitatea măsurilor comunitare respective din perspectiva normelor OMC ar putea avea ca efect să slăbească poziția Comunității în procesul de căutare a unei soluții a litigiului reciproc acceptabile și în conformitate cu normele respective.

118 Evocând în special înțelegerea încheiată cu Statele Unite ale Americii la 11 aprilie 2001, Curtea a subliniat în mod deosebit că o asemenea soluție, prin care Comunitatea a încercat să concilieze angajamentele pe care le-a luat în temeiul Acordurilor OMC cu acelea la care a consimțit față de statele ACP, precum și cu cerințele inerente aplicării politicii agricole comune, ar fi putut fi compromisă prin posibilitatea instanței comunitare de a controla legalitatea măsurilor comunitare în cauză din perspectiva normelor OMC la expirarea termenului rezonabil acordat de OSL (a se vedea în acest sens Hotărârea Van Parys, citată anterior, punctele 49 și 50).

119 Pe de altă parte, Curtea a amintit în egală măsură că faptul de a admite că sarcina de a asigura conformitatea dreptului comunitar cu normele OMC revine direct instanței comunitare ar însemna ca organele legislative și executive ale Comunității să fie lipsite de marja de manevră de care beneficiază organele similare ale partenerilor comerciali ai Comunității. Este cert că unele părți contractante, printre care se numără partenerii cei mai importanți ai Comunității din punct de vedere comercial, au conchis, în lumina obiectului și a scopului Acordurilor OMC, că acestea nu figurează printre normele din perspectiva cărora organele lor jurisdicționale controlează legalitatea normelor de drept intern ale acestora. Dacă ar fi admisă, o astfel de lipsă de reciprocitate ar risca să conducă la un dezechilibru în aplicarea normelor OMC (Hotărârea Van Parys, citată anterior, punctul 53).

120 În plus, astfel cum reiese din jurisprudența Curții, nu trebuie făcută o distincție cu privire la aceste aspecte în funcție de efectuarea controlului legalității acțiunii comunitare în cadrul unei acțiuni în anulare sau în scopul soluționării unei acțiuni în despăgubiri (a se vedea în acest sens, în ceea ce privește perioada care precedă expirarea termenului rezonabil acordat pentru a aplica o decizie a OSL, Hotărârea Biret International/Consiliul, citată anterior, punctul 62).

- 121 Pe de o parte, astfel cum a subliniat Curtea, este adevărat că perspectiva unor acțiuni în daune interese poate împiedica exercitarea funcțiilor puterii legislative de fiecare dată când se află în situația de a adopta, în lumina interesului general, măsuri normative ce ar putea aduce atingere intereselor particularilor (Hotărârea din 25 mai 1978, Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe și alții/Consiliul și Comisia, 83/76 și 94/76, 4/77, 15/77 și 40/77, Rec., p. 1209, punctul 5, și Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame, C-46/93 și C-48/93, Rec., p. I-1029, punctul 45).
- 122 Pe de altă parte, prin natura sa, orice constatare a ilegalității unui act comunitar efectuată de instanța comunitară, chiar și atunci când această constatare nu are loc în cadrul competenței de anulare cu care este investită această instanță în temeiul articolului 230 CE, poate avea consecințe asupra atitudinii pe care trebuie să o adopte instituția emitentă a actului în cauză.
- 123 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, atunci când Curtea, în cadrul unei proceduri inițiate în temeiul articolului 234 CE, constată invaliditatea unui act adoptat de o autoritate comunitară, decizia sa are drept consecință juridică obligarea instituțiilor competente ale Comunității să adopte măsurile necesare pentru a remedia ilegalitatea constatată, obligația prevăzută la articolul 233 CE în ceea ce privește hotărârile de anulare aplicându-se în astfel de cazuri prin analogie (a se vedea în special Ordonanța din 8 noiembrie 2007, Fratelli Martini și Cargill, C-421/06, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 124 Or, *a priori*, nimic nu permite să se considere că trebuie procedat diferit în cazul unei hotărâri care, fiind pronunțată în cadrul unei acțiuni în despăgubiri, constată ilegalitatea unui act comunitar sau a unei abțineri de a adopta un anumit act. Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 49 din concluzii, orice constatare a unei ilegalități făcută de instanța comunitară, chiar și atunci când are loc în cadrul unei acțiuni în despăgubiri, se bucură de autoritate de lucru judecat și, prin urmare, obligă instituția în cauză să adopte măsurile necesare pentru a remedia ilegalitatea constatată.

- 125 În ceea ce privește distincția care pretind recurențele că trebuie făcută între „efectul direct” al normelor OMC care impun obligații de ordin material și „efectul direct” al unei decizii pronunțate de OSL, afirmând că justițiabilii ar trebui să poată obține de la instanța comunitară un control al legalității comportamentului instituțiilor comunitare din perspectiva deciziei pronunțate de OSL ca atare, în cazul în care un astfel de control nu poate fi făcut în lumina normelor OMC a căror încălcare a fost constatată prin decizia respectivă, trebuie precizate următoarele.
- 126 Chiar dacă, până în prezent, Curtea nu s-a pronunțat în mod expres cu privire la o astfel de distincție, decurge totuși în mod necesar din jurisprudența sus-menționată a acesteia că nu trebuie făcută o astfel de diferențiere.
- 127 Într-adevăr, pronunțându-se în sensul că normele OMC a căror încălcare a fost constatată printr-o decizie a OSL nu puteau, în pofida expirării termenului prevăzut pentru executarea acestei decizii, să fie invocate în fața instanței comunitare în scopul de a obține de la aceasta din urmă un control al legalității comportamentului instituțiilor comunitare în lumina acelor norme, Curtea a exclus în mod necesar posibilitatea ca un astfel de control să fie realizat în lumina chiar a deciziei pronunțate de OSL.
- 128 În principiu, o decizie a OSL, al cărei unic obiect este acela de a se pronunța asupra conformității comportamentului unui membru al OMC cu obligațiile contractate în acest cadru de membrul respectiv, nu poate fi diferențiată în mod fundamental de normele materiale care transpun astfel de obligații și în lumina cărora se efectuează un astfel de control, cu excepția cazului în care trebuie stabilit dacă o astfel de încălcare a normelor sau a deciziei respective poate sau nu poate fi invocată în fața instanței comunitare în scopul de a controla legalitatea comportamentului instituțiilor comunitare.
- 129 Indiferent de efectul juridic precis avut de o recomandare sau de o decizie a OSL prin care se constată nerespectarea normelor materiale conținute în Acordurile OMC, o astfel de recomandare sau de decizie, întocmai ca acele norme materiale, nu este de natură să creeze pentru particulari un drept de a o invoca în fața instanței comunitare în scopul de a obține un control al legalității comportamentului instituțiilor comunitare.

- 130 Pe de o parte, este adevărat că, astfel cum reiese de la punctele 113-124 din prezenta hotărâre, considerațiile legate de natura acordurilor OMC, precum și de reciprocitatea și flexibilitatea care le caracterizează rămân valabile din momentul în care au fost adoptate astfel de decizii sau de recomandări și din momentul în care a expirat termenul rezonabil acordat pentru aplicarea acestora. Instituțiile comunitare păstrează în special o marjă de apreciere și de negociere față de partenerii lor comerciali în perspectiva adoptării măsurilor destinate să dea urmare acestor decizii sau recomandări, iar o astfel de marjă trebuie menținută.
- 131 Pe de altă parte, trebuie subliniat că, astfel cum reiese de la articolul 3 alineatul (2) din ÎSL, recomandările și hotărârile OSL nu pot să sporească sau să diminueze drepturile și obligațiile prevăzute în acordurile vizate. Rezultă de aici în special că o decizie a OSL prin care se constată o încălcare a unei astfel de obligații nu poate avea drept consecință să oblige o parte la Acordurile OMC să recunoască particularilor un drept pe care aceștia nu îl au în temeiul acestor acorduri, în lipsa unei astfel de decizii.
- 132 Or, trebuie amintit în această privință că, în ceea ce privește dispozițiile din GATT 1994, a căror nerespectare a fost constatată în speță de OSL, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că acele dispoziții nu pot crea pentru particulari drepturi de care aceștia se pot prevala direct în fața instanței în temeiul dreptului comunitar (a se vedea în acest sens Ordonanța OGT Fruchthandelsgesellschaft, citată anterior, punctele 25 și 26).
- 133 Din ansamblul considerațiilor care precedă reiese că Tribunalul a decis în mod corect că, deși termenul acordat pentru aplicarea unei decizii pronunțate de OSL a expirat, instanța comunitară, în circumstanțele din speță, nu poate controla legalitatea comportamentului instituțiilor comunitare din perspectiva normelor OMC.
- 134 Prin urmare, întrucât niciunul dintre cele două aspecte ale primului motiv nu sunt întemeiate, acesta trebuie respins.

Cu privire la al doilea motiv al recursurilor principale, la recursurile incidente și la cererile de înlocuire a motivărilor*Argumentele părților*

- 135 Prin al doilea motiv invocat, FIAMM și Fedon susțin că, pronunțându-se, în cadrul examinării cererilor formulate de acestea în temeiul unei răspunderi independente de culpă a Comunității, în sensul că prejudiciul recurentelor nu prezenta un caracter anormal, Tribunalul a efectuat un raționament lipsit de logică și a încălcat anumite principii jurisprudențiale bine stabilite.
- 136 Prin hotărârile atacate, Tribunalul ar fi încălcat în special dubla cerință potrivit căreia, pentru a putea fi considerat normal, un prejudiciu trebuie să fie, pe de o parte, previzibil și, pe de altă parte, inerent activităților din sectorul respectiv.
- 137 În opinia exprimată de FIAMM și Fedon, într-adevăr, un prejudiciu cauzat de sancțiuni vamale adoptate de un stat terț în sectorul acumulatorilor industriale sau al tocurilor de ochelari în urma unui litigiu în sectorul bananelor nu poate fi inerent primelor două sectoare citate, fapt care ar reieși în special de la articolul 22 alineatul (3) litera (a) din ÎSL. Un astfel de prejudiciu ar fi cu atât mai puțin previzibil cu cât ar prezenta un caracter punitiv inedit și nu ar avea precedent în istoria GATT și a OMC și în relațiile dintre Comunitate și Statele Unite ale Americii.
- 138 Raționamentul Tribunalului, potrivit căruia, din moment ce articolul 22 alineatul (3) din ÎSL permite adoptarea unor măsuri de retorsiune, prejudiciul suferit nu ar fi anormal, ar conține o contradicție. A considera normal un prejudiciu pentru motivul că reprezintă consecința unui act permis de legislația aplicabilă ar echivala, astfel, cu

a nega posibilitatea ca un prejudiciu cauzat de un act licit să poată da naștere unei răspunderi, ceea ce ar fi totuși acceptat prin hotărârile atacate.

139 Consiliul consideră că Tribunalul s-a pronunțat în mod corect în sensul că prejudiciile invocate țin de riscurile normale pe care un exportator trebuie să și le asume în stadiul actual al organizării comerțului mondial.

140 Totuși, acesta contestă anumite elemente ale motivării hotărârilor atacate și solicită Curții fie să efectueze unele înlocuiri ale motivelor cu privire la aceste puncte, fie, pronunțându-se cu privire la recursurile incidente pe care le formulează în acest sens, să anuleze în parte hotărârile respective.

141 În primul rând, din moment ce cel mult jumătate din ordinile juridice ale statelor membre ar prevedea posibilitatea, care, în plus, este foarte strict delimitată, de a obține repararea unui prejudiciu care rezultă din anumite acte licite ale autorității publice, Consiliul contestă afirmația făcută la punctul 160 din Hotărârea FIAMM și la punctul 153 din Hotărârea Fedon, potrivit căreia ar exista un principiu general comun statelor membre care permite invocarea răspunderii Comunității în lipsa unui comportament ilicit al organelor acesteia.

142 Chiar dacă s-ar presupune că un astfel de principiu poate fi stabilit, Tribunalul ar fi considerat oricum în mod greșit că acesta poate fi aplicat într-o situație precum cea din speță, în special din moment ce:

— o răspundere pentru omisiunea normativă ar aduce atingere liberei alegeri inerente dreptului de inițiativă al Comisiei și marjei de apreciere a legiuitorului, ceea ce repune în discuție separarea puterilor și echilibrul instituțional urmărite de tratat;

- lipsa proporționalității dintre răspunderea Comunității determinată de un act normativ ilicit, supusă unor condiții foarte stricte în ceea ce privește caracterul ilicit al comportamentului, și răspunderea pentru omisiune normativă licită, care ar fi condiționată numai de producerea unui prejudiciu special și anormal și care, în consecință, ar fi mai ușor de angajat, ar reprezenta o lipsă de coerență;

- poziția astfel adoptată de Tribunal ar fi în contradicție cu raționamentul urmat de acesta pentru a ajunge la concluzia unei imposibilități de a invoca normele OMC în cadrul unei acțiuni în despăgubiri întemeiate pe comportamentul ilicit al Comunității, în special cu necesitatea de a nu lipsi organele comunitare de marja de manevră de care se bucură organele partenerilor comerciali ai Comunității.

¹⁴³ În al doilea rând, în hotărârile atacate s-ar fi ajuns în mod greșit la concluzia existenței unui prejudiciu cert, întrucât FIAMM și Fedon nu au demonstrat de fapt nici existența, nici întinderea și nici valoarea exactă a unui astfel de prejudiciu.

¹⁴⁴ În al treilea rând, în ceea ce privește legătura de cauzalitate, Tribunalul nu ar fi respectat cerința potrivit căreia prejudiciul trebuie să decurgă într-un mod suficient de direct din comportamentul instituției vizate. Într-adevăr, nu ar exista nicio legătură automată între Decizia OSL din 25 septembrie 1997 și instituirea suprataxei vamale în cauză, întrucât autoritățile Statelor Unite ale Americii au decis în mod discreționar cu privire la aplicarea de principiu a taxei, cu privire la produsele afectate și cu privire la nivelul taxei, deși, printre altele, Statele Unite ale Americii ar fi putut accepta compensările oferite de Comunitate.

¹⁴⁵ Și Comisia consideră că, prin hotărârile atacate, Tribunalul s-a pronunțat în mod corect în sensul lipsei unui prejudiciu anormal. Pentru ca un prejudiciu să fie normal, nu ar fi necesar în special ca riscul producerii acestuia să fie inerent sectorului de activitate al operatorului. Oricare ar fi piața produselor avută în vedere, implicarea în comerțul internațional ar fi însoțită de riscul ca o țară importatoare să adopte decizii care influențează schimburile pentru cele mai diverse motive.

- 146 Punând astfel concluzii în sensul respingerii celui de al doilea motiv al recursurilor, Comisia, precum Consiliul, consideră totuși că Tribunalul a comis diverse erori de drept în ceea ce privește problema răspunderii Comunității în lipsa unui comportament ilicit al organelor acesteia. Dispozitivul hotărârilor atacate fiind totuși întemeiat, Comisia solicită Curții să înlocuiască diverse elemente ale motivării în această privință.
- 147 În primul rând, în opinia Comisiei, în ceea ce privește afirmația referitoare la însăși existența principiului unei astfel de răspunderi, Tribunalul nu putea face o inovație atât de importantă bazându-se doar pe motivarea vagă conținută la punctul 159 din Hotărârea FIAMM și la punctul 152 din Hotărârea Fedon.
- 148 Într-adevăr, acest principiu nu ar fi fost niciodată recunoscut de jurisprudență, care ar fi lăsat deoparte în mod sistematic această problemă, limitându-se în această privință să formuleze un cadru de referință cu caracter pur ipotetic, fără a stabili nicidecum în ce condiții, în ce domenii și în ce ipoteze ar putea fi angajată această răspundere.
- 149 În plus, prin menționarea la punctul 160 din Hotărârea FIAMM și la punctul 153 din Hotărârea Fedon a condițiilor aplicabile unei astfel de răspunderi, Tribunalul s-ar fi pronunțat în mod implicit, dar necesar, în sensul că principiul respectiv se aplică în ipoteza care se regăsește în prezenta cauză, fără să verifice însă dacă o astfel de concluzie se justifică din perspectiva principiilor comune ordinilor juridice ale statelor membre.
- 150 În special, Tribunalul nu și-ar fi centrat analiza pe situațiile de răspundere a autorităților publice care rezultă din activitatea legislativă, referindu-se dimpotrivă, la punctul 159 din Hotărârea FIAMM și la punctul 152 din Hotărârea Fedon, în modul cel mai general, la posibilitatea de a obține o despăgubire de la autorul unui prejudiciu în lipsa culpei acestuia din urmă.

151 Or, examinarea celor 25 de ordini juridice ale statelor membre ar arăta că, spre deosebire de cazuri precum exproprierea pentru cauză de utilitate publică sau de despăgubirea acordată de stat pentru prejudicii cauzate de activitatea periculoasă a acestuia ori ca urmare a unei relații speciale care îl leagă de victimă, situații care sunt lipsite de relevanță în cazul de față, sistemele de drept ale unui mare număr de state membre nu ar conține nicio obligație de despăgubire ca urmare a unui act licit al statului care presupune o largă putere de apreciere, de exemplu pentru considerente de solidaritate sau de echitate. Deși o astfel de răspundere este întâlnită, în circumstanțe excepționale, în ordinele juridice ale anumitor state membre, aceasta ar fi în general limitată numai la actele administrative, cu excepția notabilă a dreptului francez, care ar fi singurul care admite în mod clar acest tip de răspundere în cazul unei activități legislative, în măsura în care prejudiciul este anormal, special, grav și direct, legiuitorul nu urmărește interese generale și nu este exclus principiul unei despăgubiri.

152 În plus, principiul propriu dreptului francez nu poate fi transpus în ordinea juridică comunitară. Într-adevăr, în timp ce acest principiu s-ar întemeia pe circumstanța că în Franța este exclus controlul jurisdicțional al constituționalității legilor de către Conseil d'État, ordinea juridică comunitară ar prevedea, în ceea ce o privește, un control al legalității actelor legiuitorului în raport cu tratatul și cu principiile fundamentale, precum și o posibilitate de invocare a răspunderii Comunității în caz de încălcare a acestor norme superioare.

153 În al doilea rând, Comisia consideră că, pronunțându-se în hotărârile atacate în sensul existenței unui prejudiciu real și cert, Tribunalul și-ar fi denaturat argumentarea, ar fi omis să verifice în mod concret caracterul real și cert al acestui prejudiciu și ar fi încălcat principiile referitoare la devoluțiunea sarcinii probei.

154 În al treilea rând, Comisia consideră, pentru motive similare celor prezentate de Consiliu, că Tribunalul s-a înșelat în ceea ce privește calificarea juridică a faptelor atunci când s-a pronunțat în sensul că, în speță, a fost îndeplinită condiția referitoare la legătura de cauzalitate.

- 155 Și Regatul Spaniei solicită respingerea celui de al doilea motiv al recursurilor. Faptul de a impune măsuri de retorsiune în cadrul OMC, inclusiv în alte sectoare decât cele care fac obiectul unui litigiu, nu ar fi deloc imprezvizibil și nici excepțional, astfel cum ar demonstra practica.
- 156 Prin recursul incident pe care îl formulează în cauza C-120/06 P și în memoriul în intervenție în cauza C-121/06 P, Regatul Spaniei solicită, pe de altă parte, anularea hotărârilor atacate în măsura în care Tribunalul a considerat că dreptul comunitar conținea, în calitate de principiu comun statelor membre, un sistem de răspundere ca urmare a unui act licit. În plus, conferind acestui principiu o aplicare atât de largă precum cea care reiese din condițiile enunțate la punctul 160 din Hotărârea FIAMM și la punctul 153 din Hotărârea Fedon, Tribunalul nu ar ține seama de constatarea pe care chiar acesta a făcut-o la punctul 159 din Hotărârea FIAMM și la punctul 152 din Hotărârea Fedon.
- 157 În plus, faptul de a admite posibilitatea unei răspunderi a Comunității determinate de o omisiune normativă, deși persoana prejudiciată nu poate invoca nicio normă care să oblige Comunitatea să acționeze, ar fi de natură să încalce principiul reciprocității invocat de Tribunal pentru a respinge posibilitatea unei răspunderi pentru comportament ilicit.
- 158 În observațiile făcute cu privire la memoriul în intervenție al Regatului Spaniei, Fedon susține că Tribunalul a considerat în mod corect că o jurisprudență constantă a consacrat și a delimitat un principiu al răspunderii ca urmare a unui comportament licit al organelor comunitare, astfel cum ar fi amintit Curtea în Hotărârea Dorsch Consult/Consiliul și Comisia, citată anterior.
- 159 Urmărind să garanteze principiul fundamental al statului de drept care protejează particularii și în special dreptul de proprietate și dreptul de inițiativă economică ale acestora, articolul 288 al doilea paragraf CE, având în vedere orientarea liberală a ordinii juridice comunitare, ar trebui interpretat în sensul favorizării celor mai libere principii care caracterizează ordinele juridice ale statelor membre. În plus, într-o Uniune compusă din 25 de state membre, această dispoziție ar trebui să facă obiectul

unei interpretări flexibile pentru a nu deveni inaplicabilă. Totuși, în cazul de față nu ar trebui să se ia în considerare ordinele juridice ale noilor state membre, întrucât extinderea corespunzătoare a intervenit ulterior faptelor din speță.

- 160 Obiecția Regatului Spaniei, întemeiată în special pe faptul că acel comportament reproșat ar consta într-o omisiune, ar fi inadmisibilă întrucât nu a fost invocată în primă instanță. În orice caz, răspunderea Comunității ar putea fi angajată atât ca urmare a omisiunilor, cât și a actelor instituțiilor.

Aprecierea Curții

- 161 Prin primul motiv al recursurilor incidente formulate, Consiliul a solicitat în special anularea Hotărârilor FIAMM și Fedon, iar Regatul Spaniei a solicitat anularea Hotărârii FIAMM, pentru motivul că Tribunalul ar fi comis erori de drept consacrand un principiu al răspunderii Comunității în lipsa unui comportament ilicit imputabil organelor acesteia sau, în orice caz, considerând că un astfel de principiu este aplicabil în cazul unui comportament precum cel invocat în speță. Fără a formula un recurs incident, Comisia solicită Curții să confirme dispozitivele hotărârilor atacate, dar să înlocuiască elementele motivării cu privire la aceleași aspecte.

- 162 Întrucât obiecțiile astfel formulate contestă însăși existența sau aplicabilitatea regulii răspunderii care a fost aplicat în cadrul hotărârilor atacate, acestea trebuie examinate cu prioritate.

- 163 Într-adevăr, trebuie arătat că, în cazul în care eroarea de drept astfel invocată ar fi reală, nu ar mai fi necesară pronunțarea cu privire la al doilea motiv al recursurilor

principale referitor la caracterul anormal al prejudiciului suferit și nici cu privire la celelalte două motive ale recursurilor incidente, unul referitor la inexistența caracterului cert al prejudiciului, iar celălalt la lipsa legăturii de cauzalitate, întrucât regimul răspunderii căruia se presupune că i se aplică aceste trei condiții nu există sau nu este aplicabil.

Cu privire la primul motiv al recursurilor incidente și la cererile de înlocuire a motivelor, întemeiate pe inexistența unui regim de răspundere independentă de culpă precum cel consacrat de hotărârile atacate

164 În prealabil, trebuie subliniat că, potrivit jurisprudenței constante amintite la punctul 106 din prezenta hotărâre, de la articolul 288 al doilea paragraf CE reiese că angajarea răspunderii extracontractuale a Comunității și exercitarea dreptului la repararea prejudiciului suferit depind de îndeplinirea unui ansamblu de condiții referitoare la ilegalitatea comportamentului imputat instituțiilor, la existența prejudiciului și la existența unei legături de cauzalitate între acest comportament și prejudiciul invocat.

165 De asemenea, Curtea a amintit în mod repetat că această răspundere nu poate fi angajată fără a fi îndeplinite toate condițiile aplicabile obligației de reparare a prejudiciului cauzat definite la articolul 288 al doilea paragraf CE (Hotărârea Oleifici Mediteranei/CEE, citată anterior, punctul 17).

166 Astfel, Curtea s-a pronunțat în sensul că, atunci când constată că niciun act și nicio pretinsă omisiune a unei instituții nu prezintă un caracter ilegal, astfel încât nu este îndeplinită prima condiție a angajării răspunderii extracontractuale a Comunității în sensul articolului 288 al doilea paragraf CE, instanța comunitară poate respinge acțiunea în întregime fără a fi necesar să examineze celelalte condiții ale acestei răspunderi, și anume existența prejudiciului și a unei legături de cauzalitate între

comportamentele instituțiilor și prejudiciul invocat (a se vedea în special Hotărârea KYDEP/Consiliul și Comisia, citată anterior, punctele 80 și 81).

- 167 Astfel, este ferm stabilită jurisprudența Curții care, în temeiul articolului 288 al doilea paragraf CE, consacră existența regimului răspunderii extracontractuale a Comunității ca urmare a comportamentului ilegal al instituțiilor acesteia și condițiile de aplicare a acestui regim. În schimb, situația este diferită în ceea ce privește un regim al răspunderii extracontractuale a Comunității în lipsa unui astfel de comportament ilegal.
- 168 Mai întâi, contrar celor afirmate de Tribunal în hotărârile atacate, nu poate fi dedus din jurisprudența anterioară acestor hotărâri că principiul existenței unui astfel de regim ar fi fost consacrat de Curte.
- 169 Astfel cum Curtea a amintit în special la punctul 18 din Hotărârea Dorsch Consult/Consiliul și Comisia, citată anterior, la care se referă Tribunalul la punctul 160 din Hotărârea FIAMM și la punctul 153 din Hotărârea Fedon, dimpotrivă, până în prezent Curtea, potrivit unei jurisprudențe constante, s-a limitat să precizeze unele dintre condițiile în care ar putea fi angajată o astfel de răspundere în ipoteza în care principiul răspunderii Comunității ca urmare a unui act licit ar trebui recunoscut în dreptul comunitar (a se vedea de asemenea, în termeni similari, Hotărârea din 6 decembrie 1984, Biovilac/CEE, 59/83, Rec., p. 4057, punctul 28). Acesta este singurul motiv pentru care Curtea, la punctul 19 din Hotărârea Dorsch Consult/Consiliul și Comisia, citată anterior, a amintit în această privință că, în cazul în care s-ar recunoaște în principiu existența unei astfel de răspunderi, aceasta ar necesita cel puțin îndeplinirea a trei condiții cumulative, constituite de existența prejudiciului, de existența unei legături de cauzalitate între prejudiciu și actul vizat și de caracterul anormal și special al prejudiciului.
- 170 În continuare, în ceea ce privește regimul răspunderii recunoscut în dreptul comunitar, Curtea a considerat că principiul răspunderii extracontractuale a Comunității stabilit în mod expres la articolul 288 al doilea paragraf CE nu reprezintă altceva decât expresia principiului general cunoscut în toate ordinele juridice ale statelor membre potrivit căruia o acțiune sau o omisiune ilegală antrenează obligația de a

repara prejudiciul cauzat, amintind în același timp că, în materie de răspundere extra-contractuală a Comunității pentru prejudiciile cauzate de instituțiile sau de agenții acesteia în exercițiul funcțiilor lor, articolul 288 al doilea paragraf CE trimite la principiile generale comune ale sistemelor de drept ale statelor membre (Hotărârea *Brasserie du pêcheur* și *Factortame*, citată anterior, punctele 28 și 29).

171 În plus, în ceea ce privește mai exact răspunderea ca urmare a activității normative, Curtea a arătat de foarte mult timp că, deși principiile care, în sistemele juridice ale statelor membre, guvernează răspunderea autorităților publice pentru prejudiciile cauzate particularilor de actele normative variază în mod considerabil de la un stat membru la altul, se putea totuși constata că actele normative care transpuneau opțiunile de politică economică angajau răspunderea autorităților publice numai în mod excepțional și în împrejurări specifice (Hotărârea *Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe* și alții/Consiliul și Comisia, citată anterior, punctul 5).

172 Astfel, Curtea s-a pronunțat în special în sensul că răspunderea Comunității ca urmare a unui act normativ care implică opțiuni de politică economică poate fi angajată, având în vedere dispozițiile articolului 288 al doilea paragraf CE, numai în cazul unei încălcări suficient de grave a unei norme de drept superioare care protejează particularii (a se vedea în special Hotărârea din 13 iunie 1972, *Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit și Grands Moulins de Paris/Comisia*, 9/71 și 11/71, Rec., p. 391, punctul 13, Hotărârea *Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe* și alții/Consiliul și Comisia, citată anterior, punctul 4, Hotărârea din 8 decembrie 1987, *Les Grands Moulins de Paris/CEE*, 50/86, Rec., p. 4833, punctul 8, și Hotărârea din 6 iunie 1990, *AERPO și alții/Comisia*, C-119/88, Rec., p. I-2189, punctul 18).

173 Curtea a mai precizat în această privință că norma de drept a cărei încălcare trebuie să fie astfel constatată trebuie să aibă ca obiect acordarea de drepturi particularilor [a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 4 iulie 2000, *Bergaderm și Goupil/Comisia*, C-352/98 P, Rec., p. I-5291, punctele 41 și 42, precum și Hotărârea din 19 aprilie 2007, *Holcim (Deutschland)/Comisia*, C-282/05 P, Rec., p. I-2941, punctul 47].

- 174 Pe de altă parte, Curtea a indicat că abordarea restrictivă în privința răspunderii Comunității ca urmare a exercitării activităților sale normative se explică prin aceea că, pe de o parte, exercitarea funcției legislative, chiar și în cazul în care există un control jurisdicțional al legalității actelor, nu trebuie să fie îngădită de perspectiva unor acțiuni în despăgubire de fiecare dată când interesul general al Comunității impune luarea unor măsuri normative care ar putea aduce atingere intereselor particularilor și că, pe de altă parte, într-un context normativ caracterizat prin existența unei puteri de apreciere extinse, indispensabilă pentru punerea în aplicare a unei politici comunitare, răspunderea Comunității nu poate fi angajată decât dacă instituția în cauză a încălcat în mod vădit și grav limitele impuse exercitării atribuțiilor sale (a se vedea în special Hotărârea *Brasserie du pêcheur și Factortame*, citată anterior, punctul 45).
- 175 În sfârșit, trebuie constatat în această privință că, deși examinarea comparativă a ordinelor juridice ale statelor membre a permis Curții foarte de timpuriu să constate cele menționate la punctul 170 din prezenta hotărâre în ceea ce privește o convergență a acestor ordini juridice în sensul recunoașterii unui principiu al răspunderii în cazul unei acțiuni sau al unei omisiuni ilegale ale autorității, inclusiv de ordin normativ, situația nu este deloc aceeași în ceea ce privește eventuala existență a unui principiu al răspunderii în cazul unui act sau al unei omisiuni licite ale autorității publice, în special atunci când acestea sunt de ordin normativ.
- 176 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie conchis că în stadiul actual al dreptului comunitar nu există un regim al răspunderii care să permită angajarea răspunderii Comunității ca urmare a unui comportament care intră în sfera competenței normative a acesteia într-o situație în care eventuala neconformitate a unui astfel de comportament cu acordurile OMC nu poate fi invocată în fața instanței comunitare.
- 177 Or, trebuie amintit că, în cazul de față, comportamentul despre care recurențele afirmă că le-a cauzat un prejudiciu se înscrie în cadrul instituirii unei organizații comune a pieței și că acesta se încadrează în mod evident în sfera de activitate normativă a legiuitorului comunitar.

- 178 În această privință este indiferent dacă acel comportament constituie un act pozitiv, și anume adoptarea Regulamentelor nr. 1637/98 și nr. 2362/98 în urma Deciziei OSL din 25 septembrie 1997, sau o omisiune, și anume faptul de a se fi abținut să adopte acte care să poată asigura o executare corectă a acestei decizii. Într-adevăr, abținerea instituțiilor comunitare poate intra în egală măsură în cadrul funcției legislative a Comunității, în special în cadrul acțiunilor în răspundere (a se vedea în acest sens Hotărârea Les Grands Moulins de Paris/CEE, citată anterior, punctul 9).
- 179 Rezultă din toate cele de mai sus că Tribunalul a comis o eroare de drept consacrand în cadrul hotărârilor atacate existența unui regim al răspunderii extracontractuale a Comunității determinate de exercitarea licită de către aceasta a activităților care intră în sfera normativă.
- 180 Cu toate acestea, două precizări se impun în această privință.
- 181 În primul rând, trebuie subliniat că acea constatare care figurează la punctul 179 din prezenta hotărâre este făcută fără a aduce atingere puterii largi de apreciere de care dispune, după caz, legiuitorul comunitar pentru a stabili, cu ocazia adoptării unui anumit act normativ, dacă luarea în considerare a anumitor efecte prejudiciabile care trebuie să rezulte ca urmare a acestei adoptări justifică prevederea anumitor forme de despăgubire (a se vedea în acest sens, în materie de politică agricolă, Hotărârea din 10 iulie 2003, Booker Aquaculture și Hydro Seafood, C-20/00 și C-64/00, Rec., p. I-7411, punctul 85).
- 182 În al doilea rând, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, drepturile fundamentale sunt parte integrantă a principiilor generale a căror respectare este asigurată de Curte.
- 183 În ceea ce privește în special dreptul de proprietate și dreptul la libera exercitare a activităților profesionale, Curtea a recunoscut de mult timp caracterul acestora de

principii generale ale dreptului comunitar, subliniind totuși în același timp că acestea nu sunt prerogative absolute, ci trebuie luate în considerare în raport cu funcția lor în societate. Astfel, Curtea a considerat că pot fi aduse anumite restricții exercitării dreptului de proprietate și a dreptului la libera exercitare a activităților profesionale, în special în cadrul unei organizări comune a pieței, cu condiția ca aceste restricții să răspundă în mod efectiv unor obiective de interes general urmărite de Comunitate și să nu constituie, față de scopul urmărit, o intervenție disproporționată și intolerabilă care ar aduce atingere însuși conținutului drepturilor garantate astfel (a se vedea în special Hotărârea din 11 iulie 1989, Schröder HS Krafftutter, 265/87, Rec., p. 2237, punctul 15, Hotărârea Germania/Consiliul, citată anterior, punctul 78, și Hotărârea din 30 iunie 2005, Alessandrini și alții/Comisia, C-295/03 P, Rec., p. I-5673, punctul 86).

184 Rezultă de aici că răspunderea extracontractuală a Comunității ar putea fi angajată de un act normativ comunitar a cărui aplicare conduce la restricții ale dreptului de proprietate și ale dreptului la libera exercitare a unei activități profesionale, care ar afecta în mod disproporționat și intolerabil însuși conținutul acestor drepturi, eventual tocmai pentru că nu a fost prevăzută o despăgubire adecvată pentru a evita sau a corecta respectiva atingere adusă acestora.

185 Având în vedere caracteristicile prezentelor cauze, trebuie amintit în egală măsură că rezultă din jurisprudența Curții că un operator economic nu poate revendica un drept de proprietate privind o cotă de piață pe care acesta o deținea la un moment dat, o astfel de cotă de piață constituind numai o poziție economică momentană, expusă riscului schimbării circumstanțelor (a se vedea în acest sens în special Hotărârile citate anterior Germania/Consiliul, punctul 79, și Alessandrini și alții/Comisia, punctul 88). De asemenea, Curtea a precizat că acele garanții conferite de dreptul de proprietate sau de principiul general care garantează libera exercitare a unei profesii nu pot fi aplicate și în ceea ce privește protejarea unor simple interese sau a unor ocazii de ordin comercial, al căror caracter aleatoriu este inerent înseși esenței activității economice (Hotărârea din 14 mai 1974, Nold/Comisia, 4/73, Rec., p. 491, punctul 14).

186 Astfel, un operator economic a cărui activitate este reprezentată în special de exportul pe piețele unor state terțe trebuie să fie conștient de faptul că poziția comercială de care dispune la un moment dat poate fi afectată și modificată de diverse circumstanțe și că printre aceste circumstanțe figurează eventualitatea, care, de altfel, este expres

prevăzută și reglementată la articolul 22 din ÎSL, ca un astfel de stat terț să adopte măsuri de suspendare a concesiilor ca reacție la atitudinea adoptată de partenerii săi comerciali în cadrul OMC și, în această perspectivă, astfel cum reiese de la articolul 22 alineatul (3) literele (a) și (f) din ÎSL, să aleagă în mod liber mărfurile pentru care aplică măsurile respective.

187 Deși de la punctele 176 și 179 din prezenta hotărâre reiese că Tribunalul a comis o eroare de drept, trebuie amintit că dintr-o jurisprudență constantă rezultă că, în ipoteza în care motivarea unei hotărâri a Tribunalului relevă o încălcare a dreptului comunitar, însă dispozitivul acesteia apare ca fiind întemeiat pentru alte motive de drept, recursul trebuie respins (a se vedea în special Hotărârea din 15 decembrie 1994, *Finsider/Comisia*, C-320/92 P, Rec., p. I-5697, punctul 37, Hotărârea din 16 decembrie 1999, *CES/E*, C-150/98 P, Rec., p. I-8877, punctul 17, și Hotărârea din 13 iulie 2000, *Salzgitter/Comisia*, C-210/98 P, Rec., p. I-5843, punctul 58).

188 Această situație se regăsește în speță. Într-adevăr, Curtea a constatat că, în stadiul actual, dreptul comunitar nu prevede un regim care să permită invocarea răspunderii Comunității ca urmare a unui comportament normativ al acesteia din urmă într-o situație în care eventuala neconformitate a unui astfel de comportament cu Acordurile OMC nu poate fi invocată în fața instanței comunitare. Or, cererile de despăgubire ale recurenților vizau în special angajarea răspunderii Comunității ca urmare a unui astfel de comportament. În aceste condiții, Tribunalul nu putea decât să respingă astfel de cereri, oricare ar fi fost argumentele invocate de recurenți în susținerea acestora (a se vedea, prin analogie, Hotărârea *Salzgitter/Comisia*, citată anterior, punctul 59). Astfel, Tribunalul ar fi fost obligat să respingă cererile recurenților pentru acest motiv dacă nu ar fi comis eroarea de drept care l-a adus în situația de a le respinge pentru alte motive (a se vedea, prin analogie, Hotărârile citate anterior *Finsider/Comisia*, punctul 38, și *CES/E*, punctul 18).

189 Rezultă de aici că, deși este întemeiat, primul motiv invocat în susținerea recursurilor incidente este inoperant și trebuie, așadar, respins (a se vedea, prin analogie, Hotărârea *Salzgitter/Comisia*, citată anterior, punctul 60).

Cu privire la al doilea motiv al recursurilor principale și la al doilea și al treilea motiv ale recursurilor incidente

- ¹⁹⁰ Având în vedere constatarea făcută la punctul 176 din prezenta hotărâre și considerațiile menționate la punctul 163 din prezenta hotărâre, nu este necesar să se examineze cel de al doilea motiv al recursurilor principale, referitor la caracterul anormal al prejudiciului pe care recurentele pretind că l-au suferit, și nici al doilea și al treilea motiv ale recursurilor incidente, unul referitor la inexistența caracterului cert al prejudiciului respectiv, iar celălalt la lipsa legăturii de cauzalitate dintre acest prejudiciu și comportamentul instituțiilor comunitare.

Cu privire la cererile de despăgubire în temeiul duratei procedurii în primă instanță

Argumentele părților

- ¹⁹¹ În subsidiar, FIAMM și Fedon solicită acordarea unei despăgubiri echitabile întemeiate pe durata excesivă a procedurii în primă instanță.

- ¹⁹² Invocând Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia (C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctele 26-49), FIAMM susține în această privință, în primul rând, că prezenta cauză are pentru aceasta o importanță financiară considerabilă, în al doilea rând, că faptele sunt în speță foarte clare, în al treilea rând, că niciuna dintre părți nu a avut un comportament care să contribuie la prelungirea procedurii și, în al patrulea rând, că Tribunalul nu s-a confruntat cu circumstanțe excepționale.

- 193 Potrivit Comisiei, concluziile prezentate de FIAMM și de Fedon în această privință sunt inadmisibile.
- 194 În ceea ce privește recursul formulat de Fedon, această inadmisibilitate ar fi impusă mai întâi prin articolul 112 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții, întrucât Fedon nu și-a motivat deloc cererea.
- 195 În continuare, în privința ambelor recursuri, această inadmisibilitate ar fi impusă *ratione materiae*. Pe de o parte, astfel cum reiese de la articolele 57 și 58 din Statutul Curții de Justiție, un recurs nu poate privi fapte noi care nu au fost deja prezentate în primă instanță. Pe de altă parte, durata procedurii în fața Tribunalului nu poate fi considerată încălcare a normelor de procedură, întrucât nu a avut consecințe asupra soluției litigiilor.
- 196 În sfârșit, această inadmisibilitate ar fi justificată și *ratione personae*, Comunitatea fiind reprezentată în prezenta procedură de Consiliu și de Comisie, și nu de Curte, din care face parte integrantă Tribunalul, căruia, în speță, i s-ar atribui faptul generator al răspunderii invocate.
- 197 Pe de altă parte, o despăgubire întemeiată pe echitate, după modelul celei care a fost acordată în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Baustahlgewebe/Comisia, citată anterior, nu ar putea fi avută în vedere în speță, întrucât FIAMM și Fedon nu sunt obligate să plătească la bugetul comunitar o sumă ce ar putea fi redusă.
- 198 În sfârșit, durata procedurii în fața Tribunalului s-ar explica, în orice caz, prin complexitatea cauzelor, prin elementele neprevăzute ale procedurii legate de conexarea mai multor cauze introduse în cinci limbi de procedură diferite și implicând trei instituții și un intervenient, prin atribuirea acestor cauze unui complet de judecată extins, precum și prin împrejurarea că în fața Curții era pendinte cauza în care

s-a pronunțat Hotărârea Van Parys, citată anterior, care ridică probleme de principiu similare.

199 În opinia Regatului Spaniei, cererile formulate de FIAMM și de Fedon sunt inadmisibile întrucât nu au fost prezentate în primă instanță și, în consecință, nu au putut fi tratate în hotărârile atacate.

Aprecierea Curții

200 Cererile recurentelor care vizează acordarea unei reparații echitabile în temeiul faptului că procedura în fața Tribunalului ar fi depășit o durată rezonabilă nu pot fi admise în cazul de față.

201 În ceea ce privește cererea formulată de Fedon, este suficient să se constate că această cerere, care figurează în *petitum*-ul cererii introductive, nu este nicidecum menționată în corpul acesteia.

202 Or, în temeiul articolului 112 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură, un recurs trebuie să cuprindă motivele și argumentele de drept invocate. Întrucât, în cazul de față, din cererea introductivă formulată de Fedon lipsesc cu desăvârșire astfel de motive și argumente, care se deosebesc de concluziile acțiunii menționate, în ceea ce le privește, la același articol 112 alineatul (1) litera (d), rezultă că cererea de despăgubire echitabilă prezentată de aceasta, care este lipsită de orice motivare, trebuie respinsă ca fiind vădit inadmisibilă.

203 În ceea ce privește cererea formulată de FIAMM, trebuie amintit că, în lipsa oricărui indiciu potrivit căruia durata procedurii ar fi avut consecințe asupra soluției litigiului, motivul întemeiat pe faptul că procedura desfășurată în fața Tribunalului ar fi depășit cerințele legate de respectarea termenului rezonabil nu poate conduce, în general, la anularea hotărârii pronunțate de acesta din urmă (a se vedea în acest sens Hotărârea Baustahlgewebe/Comisia, citată anterior, punctul 49).

204 De altfel, în prezenta cauză, FIAMM nu a susținut că durata pretins excesivă a procedurii ar fi avut consecințe asupra soluției litigiului și nici nu a solicitat anularea Hotărârii FIAMM pentru acest motiv.

205 Or, astfel cum reiese de la articolul 113 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, pe calea recursului trebuie să se ceară anularea, în tot sau în parte, a hotărârii Tribunalului și, după caz, admiterea, în tot sau în parte, a concluziilor formulate în primă instanță.

206 În această privință, trebuie amintit că, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Baustahlgewebe/Comisia, citată anterior, pe care o invocă FIAMM, recursul supus Curții era îndreptat împotriva unei hotărâri a Tribunalului prin care, în temeiul competenței de fond de care Tribunalul dispune în acest scop, a fost aplicată recurentei o amendă pentru încălcarea normelor privind concurența, competență de fond de care însăși Curtea poate beneficia atunci când anulează o astfel de hotărâre a Tribunalului și se pronunță cu privire la acțiune.

207 La punctul 33 din hotărârea menționată, Curtea a amintit în această privință dreptul recurentei la un proces echitabil într-un termen rezonabil și în special dreptul acesteia la pronunțarea unei hotărâri privind temeinicia acuzațiilor de încălcare a dreptului concurenței care au fost formulate împotriva sa de către Comisie și privind legalitatea amenzilor care i-au fost aplicate în această privință.

- 208 Întrucât a constatat că, în speță, Tribunalul a depășit un astfel de termen, Curtea, pentru motive de economie a procedurii și în scopul de a remedia imediat și efectiv o astfel de încălcare a normelor de procedură, s-a pronunțat în sensul că o anulare și o reformare a hotărârii Tribunalului limitate numai la problema stabilirii cuantumului amenzii permiteau în speță acordarea reparației echitabile necesare (Hotărârea Baustahlgewebe/Comisia, citată anterior, punctele 47, 48 și 141).
- 209 În schimb, prezentul recurs este îndreptat împotriva unei hotărâri a Tribunalului prin care se respinge o acțiune în despăgubiri întemeiată pe articolul 288 al doilea paragraf CE.
- 210 Rezultă că anularea unei astfel de hotărâri nu poate conduce la acordarea unei reparații echitabile ca urmare a duratei excesive a procedurii în fața Tribunalului în temeiul unei reformări a hotărârii atacate, din moment ce într-o astfel de procedură Tribunalul nu este nicidecum competent, precum nici Curtea nu este în cadrul recursului, să oblige recurențele la plata unei sume din care ar putea fi, eventual, dedusă acea reparație echitabilă.
- 211 În aceste condiții, cererea formulată de FIAMM prin care se solicită acordarea unei reparații echitabile ca urmare a duratei pretins excesive a procedurii în fața Tribunalului trebuie de asemenea respinsă ca inadmisibilă.
- 212 Pe de altă parte, trebuie precizat că deși, în speță, durata procedurii în fața Tribunalului a fost într-adevăr considerabilă, caracterul rezonabil al termenului trebuie apreciat în funcție de circumstanțele proprii fiecărei cauze și în special în funcție de importanța litigiului pentru persoana interesată, de complexitatea cauzei, precum și de comportamentul reclamantului și de cel al autorităților competente (a se vedea în special Hotărârea Baustahlgewebe/Comisia, citată anterior, punctul 29, și Hotărârea din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctul 210).

- 213 În ceea ce privește comportamentul autorității competente și nivelul de complexitate al cauzei, este important să se constate că durata considerabilă a procedurii în fața Tribunalului poate fi în mare parte explicată în cazul de față printr-o combinație a unor circumstanțe obiective privind numărul cauzelor paralele introduse succesiv în fața Tribunalului, precum și prin importanța problemelor juridice ridicate de acestea.
- 214 Într-adevăr, aceste circumstanțe permit să se explice apariția unei serii de elemente procedurale neprevăzute care au contribuit în mod decisiv la întârzierea soluționării litigiilor în cauză și care, în cazul de față, nu pot fi considerate anormale, precum conexarea, având în vedere conexitatea acestora, a șase cauze introduse în mai multe limbi de procedură diferite sau reatribuirea acestora mai întâi unui complet extins, ulterior unui nou judecător raportor în urma plecării judecătorului raportor desemnat inițial și, în sfârșit, Marii Camere a Tribunalului, această ultimă reatribuire fiind ea însăși însoțită de o redeschidere a procedurii orale.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 215 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118 din același regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Alineatul (4) primul paragraf al articolului 69 prevede că statele membre care au intervenit în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată.
- 216 Întrucât Consiliul și Comisia au solicitat obligarea FIAMM și Fedon la plata cheltuielilor de judecată, iar acestea din urmă au căzut în pretenții, se impune obligarea acestora la plata cheltuielilor de judecată.

217 Regatul Spaniei suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

- 1) **Respinge recursurile principale.**
- 2) **Respinge recursurile incidente.**
- 3) **Obligă Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA, Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC, Giorgio Fedon & Figli SpA și Fedon America, Inc. la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Consiliul Uniunii Europene și de Comisia Comunităților Europene.**
- 4) **Regatul Spaniei suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături